

náš vidiek

1-2/2016

štvrtročník
ročník XIII.

ČASOPIS VIDIECKEHO PARLAMENTU NA SLOVENSKU

NÁŠ NOVÝ PROJEKT

Cesta mladých

VIDIECKY PARLAMENT
NA SLOVENSKU

**k vidieckemu
mládežníckemu
PARLAMENTU**

Obsah

- 4 Projekt „Cesta mladých k mládežnickému vidieckemu parlamentu“
- 7 Mládež, tys držiteľkou rána!
- 8 Regionálna mládežnícka konferencia v Sliači
- 9 Zmluva o spolupráci
- 11 Roziak farma
- 13 Aktívni mladí ľudia – naša budúcnosť
- 15 Jozef Húska
- 16 Regionálna mládežnícka konferencia v Budimíre
- 18 Obnova kultúrnych pamiatok pre rozvoj vidieckej turistiky
- 22 Jana Žitňanská je výborná hostiteľka
- 24 Vandrovalo vajce...
- 25 Pracovné stretnutie k problematike „otvoreného vládnutia“.
- 25 V kancelárii prezidenta Slovenskej republiky
- 26 Cena Slovenskej republiky za krajinu bude udelená už po štvrtý krát
- 28 VIPA SK v Anglicku
- 31 Národná prezentácia hendikepovaných umelcov
- 32 VIPA SK v Bruseli
- 33 Čajkov
- 36 Svetový deň mlieka
- 39 Znova na poplašné správy doplatili tí najviac zraniteľní
- 40 Fašiangové páračky 2016
- 41 Ovčarska nedeľa v Pribylíne úspešne pokračuje v tradícii
- 44 Už sa rozbehla krásna „Bačova cesta“
- 46 Bačova cesta slávila veľký úspech aj na Kolibe v Papradne
- 48 Syrársky jarmok v Ivachnovej
- 51 23. medzinárodný veľtrh cestovného ruchu ITF SLOVAKIATOUR
- 52 Bratislavské dobrovoľnícke centrum
- 53 Konferencia Krajina – Človek – Kultúra
- 53 Výročná členská schôdza
- 54 Možnosti pre mladých
- 55 Projekt Mosty

náš vidiek

Ročník: XIII.

Číslo: 1-2/2016

ISSN: 1339-1542

Vydavateľ:
Občianske združenie
Vidiecky parlament na Slovensku
Kapitulská 13
974 01 Banská Bystrica
mobil: 0915 446 538
e-mail: vipa@vipa.sk
www.vipa.sk

Vychádza štvrtročne pre vnútornú potrebu organizácie. Nepredajné.

Náklad: 1000 ks

Uzavierka nasledujúceho čísla:
20. septembra 2016

Redakčná rada:
Ing. Mária Behanovská,
doc. Ing. Miroslav Habán, PhD,
Ing. Karol Herian, CSc

Grafická úprava a ilustrácie:
Ing. arch. Pavol Borodovčák

Tlačiareň:
Róbert Jurových – NIKARA, Krupina

Neprešlo jazykovou úpravou.

Foto na titulnej a na zadnej strane obálky:
Aktivity na konferencii „Mladí na ceste k mládežnickému vidieckemu parlamentu“

Slogan tohto roku znie:

„Výživné zrná pre trvalo udržateľnú budúcnosť“

Sme už polovici roka, preto chcem Vašu pozornosť upriamiť na informáciu, že Valné zhromaždenie Organizácie Spojených národov (VZ OSN) vyhlásilo rok 2016 za Medzinárodný rok strukovín v rezolúcii A/RES/68/231.

Strukoviny sú ročné rastliny produkujúce semená rôzneho tvaru, veľkosti a farby, ktoré sa využívajú ako potravinu pre ľudí prípadne ako krmivo v živočíšnej výrobe. Sú dôležitým zdrojom bielkovín, obsahujú vitamíny najmä skupiny B, makro a mikroelementy aj vlákninu. Z mikroelementov ide najmä o draslík, fosfor, vápnik a horčík, železo, zinok, mangán a meď. K výživovo dôležitým patria aj minerálne látky. Medzi hlavné druhy strukovín patria bôb, hrášok, suchý hrach, fazuľa, šošovica, cícer, sója a ďalšie.

Všetci teóriu ovládame, ale nastavme si zrkadIELko ako je to s naším stravovaním. Koľko strukovín zjeme za týždeň, mesiac či rok?

V Našom vidieku sa hlavne dočítate o realizácii projektu ktorý podporilo Ministerstvo školstva, vedy, výskumu a športu SR v rámci Programov pre mládež 2014- 2020, ktoré administruje IUVENTA – Slovenský inštitút mládeže.

Nový projekt pre mladých

„Cesta mladých k mládežnickému vidieckemu parlamentu“

Dočítate sa regionálnych konferenciách, ktoré sme už zrealizovali. Dočítate sa o dobrých príkladoch, ktoré sme predstavili mladým ľuďom. Sú desiatky, stovky príkladov a inšpirácii. O niektorých sa dočítate a ďalšie budeme predkladať a šíriť medzi mladých ľudí po celom Slovensku.

Je zreteľne vidieť, že mladí ľudia potrebujú vidieť záujem zo strany samosprávy, že kompetentným a platením ľuďom z našich daní záleží na tom aby sa mladým dobre žilo na Slovensku a nenútili sme ich odchádzať. Dôležitý je príklad, svedectvo o tom, že to myslíme vážne a nie je to len prázdna informácia. Je dôležité vytvoriť podmienky a stabilné pravidlá.

Aby aj tí čo sa nám vrátia a začnú podnikať, založia si rodiny po krátkom čase znovu odídu pretože prekážky sú veľké a riešenia prichádzajú pomaly.

 MINISTERSTVO ŠKOLSTVA,
VEDY, VÝSKUMU A ŠPORTU
SLOVENSKEJ REPUBLIKY

Projekt „Cesta mladých k mládežníckemu vidieckemu parlamentu“

Projekt podporilo Ministerstvo školstva, vedy, výskumu a športu SR v rámci Programov pre mládež 2014–2020, ktoré administruje IUVENTA – Slovenský inštitút mládeže.

O bčianske združenie Vidiecky parlament na Slovensku (VIPA SK) predkladaným projektom rieši zastrešenie, obhajobu a otváranie verejnej diskusie na špecifické problémy, požiadavky mladých ľudí na vidieku. Projektom prispieva k rozvoju potenciálu vidieckej mládeže. Projektom VIPA SK otvára cestu pre mladých ľudí z vidieka k vytvoreniu Vidieckeho mládežníckeho parlamentu, čo je nielen slovenská, ale aj európska aktuálna potreba. Na tejto ceste im chceme projektom pomôcť motivačne, informačne, výmenou kontaktov a skúseností. Máme skúsenosť napr. cez národné projekty KomPrax a PRAKTIK, že nami navrhované aktivity sú efektívne pre mladých ľudí a mladí ľudia ich vedia multiplikovať v praxi. VIPA SK ako člen európskych vidieckych štruktúr a sieť prináša projektom posilnenie postavenia vidieckych mladých ľudí v spoločnosti, zacieľuje pozornosť odborníkov a organizácií pracujúcich s mládežou na špecifické problémy vidieckej mládeže. Realizáciou aktivít neformálneho vzdelávania prispieva k zvýšeniu motivácie a informovanosti mladých ľudí, pracovníkov s mládežou a k zvýšeniu informovanosti širokej verejnosti o témach SK PRES 2016, strategických dokumentoch mládežníckej politiky a k rozvoju kľúčových kompetencií pre participáciu na veciach verejných. Praktickými aktivitami projekt sieťuje relevantné subjekty

Aktivity na konferencii v meste Sliač
.....

mládežníckej politiky priamo s mladými ľuďmi a ciele neprispieva k podpore vidieckej mládeže. Vytvorením Mládežníckeho vidieckeho parlamentu vznikne systémový prvok na obhajobu a napĺňanie špecifických potrieb vidieckej mládeže.

VÝCHODISKÁ

Slovensko je podľa viacerých charakteristík vidiecka krajina (napr. hustota osídlenia, typ sídiel, štatúty obcí – mesto, dedina, prevažujúci charakter produkcie v krajine,...), pričom sa oficiálne uvádza,

že 80% obyvateľov žije vo vidieckych oblastiach. Napriek trendu odchodu mladých a produktívnych ľudí z vidieka, stále tam žije, pracuje veľké percento mladých ľudí. Žiaľ, dlhodobo sa tejto skupine nevenuje systematická pozornosť a oficiálne nemá skupina mladých ľudí z vidieka/na vidieku svoju oficiálnu verejnú reprezentáciu na spôsob napr. Vidieckeho mládežníckeho parlamentu. Zainteresované relevantné inštitúcie, samosprávy aj aktívni jednotlivci podľa našich skúseností majú žalostne málo informácií o existujúcich dokumentoch, procesoch a príležitostiach na riešenie problémov vidieckej mládeže. Samotní vidiecki mladí ľudia nevedia o svojich občianskych právach a povinnostiach, prípadne nemajú kompetencie na ich uplatňovanie v praxi. Z toho dôvodu nemá kto zastrešovať, obhajovať a riešiť špecifické problémy, požiadavky mladých ľudí na vidieku. Potenciál a talent vidieckej mládeže zostáva neobjavený, nedocenený, nerozvíja sa, doslova mizne. Vidiecki mladí ľudia tak na Slovensku čelia viacnásobným znevýhodneniam napr. v porovnaní s mladými ľuďmi v mestách (nízka úroveň v oblastiach ako: dostupnosť služieb, pestrého vzdelávania, dosah na organizácie s cieľom realizácie mládežníckej politiky, zamestnateľnosť, starostlivosť o špecifické skupiny mládeže – napr. zdravotne znevýhodnená mládež.) Na Slovensku je už bežnou praxou, že existujú a fungujú Mestské mládežnícke parlamenty, Rady mládeže a pod. zoskupenia. Avšak takéto pôsobenia na vidieku v spolupráci so samosprávou na ovplyvňovanie a tvorbu mládežníckej politiky,

Aktivity na konferencii v Budimíre
.....

Aktivity na konferencii v Leviciach
.....

na napĺňanie národných stratégií voči mládeži sústavne chýbajú. Ak existujú, vie sa o nich veľmi málo, prípadne mimo ich lokalitu vôbec. O negatívnych dopadoch tejto situácie by sme mohli napísať samostatnú kapitolu – cez vysokú nezamestnanosť, stúpajúce závislosti mladých ľudí, prejavy neznášanlivosti, prudko klesajúcu mieru participácie vidieckych mladých ľudí na veciach verejných. Mladí ľudia, ktorí doteraz spolupracovali s OZ Vidiecky parlament na Slovensku (VIPA SK) sa vďaka informačným a motivačným aktivitám zapojili napr. do národného projektu KomPrax, sieťovali sa navzájom s inými mladými ľuďmi, organizáciami. Tak vznikla minimálna báza ľudského potenciálu na to, aby sa cielenejšie začali zaoberať možnosťou vytvoriť oficiálnu platformu na obhajobu záujmov vidieckej mládeže. OZ VIPA SK je členom Európskeho vidieckeho parlamentu. Vidiecky parlament na Slovensku vychádza aj z poznatkov európskych vidieckych platforiem, najnovšie z Európskeho vidieckeho manifestu prijatého na základe záverov z II. Európskeho vidieckeho parlamentu konaného 4.-6. novembra 2015 v Schärdingu v Rakúsku a za účasti 240 delegátov zo 40 krajín – kde sa v sekcii Mládež uvádza: „...Vyzývame vlády a občiansku spoločnosť, aby definované potreby mládeže naplnili a umožnili mladým ľuďom aktívne sa podieľať na politických procesoch. Podporujeme vyslovenú požiadavku mládeže mať vlastný mládežnícky vidiecky parlament ako na národnej, tak na európskej úrovni...“ Z vyššie uvedených dôvodov orientujeme

Pozvánka na konferenciu v Leviciach

projekt na tieto prioritné cieľové skupiny: 1. mladí ľudia na vidieku – s prioritou na mladých vedúcich, mládežníckych vedúcich a pracovníkov s mládežou 2. slovenskí politici – z lokálnej, regionálnej, národnej a európskej úrovne – s prioritou na starostov, poslancov z radov mladých ľudí do 30 rokov a tých, ktorých agendou je mládežnícka politika 3. organizácie mimovládneho sektora pôsobiace v oblasti práce s mládežou ochotné multiplikovať výstupy projektu Sekundárnou cieľovou skupinou je široká verejnosť.

VŠEOBECNÉ CIELE PROJEKTU

- prispieť k zvýšeniu úrovne participácie mladých ľudí z vidieka a ich povedomia o aktívnom občianstve
- prispieť k zabezpečeniu zberu podnetov a potrebie mladých ľudí z vidieka pre tvorbu regionálnej, národnej a Európskej mládežníckej politiky
- posilniť vytváranie partnerstiev medzi kľúčovými hráčmi mládežníckej politiky, štruktúrami zastupujúcimi mládežnícke organizácie a mladých ľudí

- identifikovať mladých vedúcich z vidieka a sieťovať ich s aktivistami na úrovni samosprávnych krajov a na celoštátnej úrovni

ŠPECIFICKÉ CIELE

- počas 4 regionálnych konferencií (vždy pre 2 spádové vyššie územné celky) spojených s informačno-motivačnými workshopmi je 200 mladých ľudí, mládežníckych vedúcich či pracovníkov s mládežou posilnených informačne, skúsenosťami a príkladmi dobrej praxe v témach participácie mládeže a aktívneho občianstva a aspoň 20% z nich potvrdilo záujem pôsobiť ako multiplikátor vo svojom okolí
- priebežne počas projektu a počas záverečnej celoslovenskej konferencie sú od účastníkov formou rozhovorov, výstupov z workshopov, dotazníkov a pod. získané, spracované a prezentované podnety a potreby mladých ľudí z vidieka (publikované napr. v celoslovenskom časopise *Náš vidiek* – vydávame ho), s ktorými sa ďalej pracuje na existujúcich a novovytvorených platformách (napr. Krajské rady mládeže, VÚC, plánovaný Vidiecky mládežnícky parlament, relevantné inštitúcie na národnej a medzinárodnej úrovni – napr. IUVENTA, európska vidiecka sieť PREPARE)
- existuje informovaná a motivovaná skupina aspoň 16 mladých ľudí z vidieka (dvaja za každý kraj), ktorí tvoria prípravný výbor plánovaného Vidieckeho mládežníckeho parlamentu, ďalej z cieľových skupín aspoň 10 organizácií a 16 zástupcov vidieckej mládeže sa navzájom poznajú, sú zosieťovaní, informovaní o svojich kompetenciách a programoch a sú navrhnuté možnosti spolupráce napr. v témach SK PRES 2016, v naplňaní strategických dokumentov mládežníckej politiky
- existuje bezplatná virtuálna platforma (Facebook), kde sa prihlasujú a diskutujú mladí vedúci z vidieka a kde majú prístup aj ďalší aktivisti a osoby zastupujúce relevantné inštitúcie z rôznych úrovní, ďalej virtuálna platforma slúži pre ako prístup k informáciám z vidieckej mládežníckej politiky a k príkladom dobrej praxe na Slovensku aj v zahraničí

Mládež, tys držiteľkou rána!

—P.O. Hviezdoslav: *Letopisy III*

Ponovembrový prerod Slovenska, najmä metamorfózy dedín priniesli nášmu národnému hospodárstvu nesmierne straty. Posvätné slovo „privát“ – kosilo sta sovietsky kombajn „kolos“ všetko nadobudnuté, bez ohľadu na tézu o sebestačnosti, naozaj „kolos“-álne! Vidiek strácal motiváciu, ako takzvané „dobré miesto na bývanie“. Tým sa síce aj stal avšak iba ako kontrapunkt voči bývaniu v mestách, lebo iné je bývať v mieste s dostatkom pracovných príležitostí alebo tam, kde ich niet. „Každý svojou pošliel stranou hnaný žitja nevdôľou ...“ (A. Sládkovič „Kratšie básne“). Známe dvojvýznamové porekadlo „gazda na dom – dom na gazdu“ nemohli nechať bez povšimnutia ani renomované vedecké autority ako Viliam Gruska, Jozef Húška či Michal Šarafin, ktorý doslova názorne rozčeril hladinu močarísk slovenských dedín aspoň v tom zmysle, aby sa uchovali stavitel'ské pamiatky (nielen kostolov, kaštieľov, či kúrií, ale aj prostých príbytkov slovenských gazdov. Pamätáme si jeho príznačné náčrty fazóny dediny s opravenými drevenými strechami domov až po prozaické rekvizity intravilánu obcí (odpadové koše, studne, autentické ploty, alebo autobusové zastávky). Ľudia na dedinách zbatali, že aj malé, nenárodné stavby so zachovaním miestneho koloritu sú celkom dobrá vec a smelo „išli do toho“. Chýbal už len krôčik, aby sa takýchto aktivít ujala nejaká zjednocujúca inštitúcia. Stala sa ňou inštitúcia Vidiecky parlament na Slovensku (skrátene VIPA SK) – doslova v hodine dvanástej v roku 1999. Jej programovým cieľom bolo priniesť čerstvý vietor iniciatívy, aspoň takýmto spôsobom. Šarafinov „Program obnovy dediny“, Vidiecky parlament na Slovensku ujal, a rozvinul ho do celkom hmatateľnej podoby vo forme súťaživosti (človek je odjakživa náchýlny na dokazovanie kto je lepší ...) Vzniklo hnutie – súťaž o titul „Dedina roka“ a jeho ďalšie odrody (maľovaná dedina, dedina – klenotnica, dedina – záhrada a ďalšie personifikované súťaže – „žena do voza aj do koča“, „vajce na vandrovkú“, „bačova cesta“, „rok farmárčenia“ atď. Nebudeme tu, ani ilustratívne, uvádzať víťazné mená obcí či osôb –

hoci by si zaslúžili takýto pozitívny „pranier“. Alebo predsa? Spomeňme teda víťaza v osobnom raste predsedkyňu Vidieckeho parlamentu na Slovensku pani Máriu Behanovskú ktorá za pochodu budovala svoju odbornú kvalifikáciu keď popri nesmiernom organizačnom vypätí, vyplývajúcom z jej funkcie po nociach a o víkendoch študovala a v roku 2015 obhájila titul „inžinierka“ na FEŠRR SPU v Nitre.

Vráťme sa k nadpisu tohto článku: Aj keď to vyzerá, ako onen slogan o vykopávaní lopty z čiar, je tu pre vidiek, najmä pre jeho mládež nová šanca: Vidiecky parlament na Slovensku berie pod svoje krídla rodiaci sa „Vidiecky mládežnícky parlament“

Aby sa nič nezmeškalo VIPA SK začal realizovať projekt „Cesta mladých k vidieckemu mládežníckemu parlamentu.“

Prvým krokom k stotožňovaniu mládeže s myšlienkou povznesenia života na vidieku je komunikácia. Na tento účel vypracoval metodiku – osnovy postupu pri získavaní mládeže priamo v okruhu ich bydliska. (Je to stará myšlienka – pozri aj tézu Maxima Gorkého „...vchodiť v narod“. Slovensko rozdelil na štyri konzultačné centrá v sídlach Sliač, okr Zvolen, Budimír (okr. Košice – vidiek), Levice a Trenčín. Do nich zvolal 15 až 30 ročnú mládež a tu pomocou svojich facilitátoriek zorganizoval veľmi podnetné diskusie. Pod ich vedením prebiehal cca päťhodinový program – diskusie a workshopy na spôsob J.A. Komenského „schola ludus“. Prítomná mládež (v každom z uvedených sídiel bolo cca 60 osôb) mala v desaťročných skupinkách načrtnúť návrh na niečo prínosné pre obec z ktorej pochádzajú. Bola to symbolická ukážka názorov študentov na najpálčivejšie problémy, ktoré by mal v budúcnosti pomáhať odhaľovať a v rámci svojich možností aj riešiť „Vidiecky mládežnícky parlament“. Poznatky zo všetkých uvedených konzultačných stredísk budú prerokované na spoločnej schôdzi delegátov na Sliači (centrum Slovenska) za účasti ministerstva, ktoré vydalo vyššie uvedenú výzvu. Cieľom je snaha vytvoriť fungujúcu a flexibilnú inštitúciu, ktorú aj P.O. Hviezdoslav považoval za veľmi sľubnú i kompetentnú „držiteľku rána“.

Regionálna mládežnícka konferencia v Sliači

Regionálna mládežnícka konferencia sa uskutočnila 26.5.2016 v Sliači ako jedno zo 4 rovnako zameraných podujatí v rámci projektu „Cesta mladých k mládežníckemu vidieckemu parlamentu“.

Konferenciu otvoril a účastníkov privítal primátor mesta Sliač Ing. Daniel Dunčko a prednosta Ing. Jozef Žabka. Projekt podporilo Ministerstvo školstva, vedy, výskumu a športu SR v rámci Programov pre mládež 2014-2020, ktoré administruje IUVENTA – Slovenský inštitút mládeže.

Ing. E. Kodriková, VÚC oddelenie regionálneho rozvoja o projekte

Podujatia sa zúčastnilo 50 účastníkov, čo na 100% naplnilo projektový plán akcie. Približne 20 mladých účastníkov sa na poslednú chvíľu z podujatia z rôznych dôvodov ospravedlnilo. Medzi najčastejšie dôvody patrili zdravotné ťažkosti, zhoršené počasie a ťažkosti s dopravnými spojením.

Zrealizovali sa všetky plánované aktivity podľa programu.

Medzi účastníkmi okrem mladých ľudí od 15 rokov do 30 rokov boli prítomní aj zástupcovia miestnej a regionálnej samosprávy, pedagógovia,

Mgr. Peter Černek, vedúci oddelenia CR BBSK

zástupcovia mimovládnych organizácií a aktivisti-seniori.

Je veľmi dobré, že konferencie sa zúčastnili Ing. Emília Kodriková z oddelenia regionálneho rozvoja banskobystrického kraja, ktorá zastupovala vedúcu oddelenia regionálneho rozvoja Ing. Danielu Bímovú, ktorá sa pre iné pracovné príležitosti nemohla konferencie zúčastniť.

Mgr. Peter Černek vedúci oddelenia pre cestovný ruch a Ing. Silvia Nevidánska odborná referentka pre cestovný ruch.

Geografické zastúpenie účastníkov obsiahlo oblasť od Starej Ľubovne po Nitru a Prievidzu.

Všetci zúčastnení sa rýchlo zladili vďaka úvodným neformálnym tímovým aktivitám a počas celého podujatia aktívne spolupracovali, komunikovali a prejavovali si vzájomnú podporu, čo všetci ocenili na konci podujatia aj v následnej individuálnej späťnej väzbe.

Počas 3 workshopov pre mladých ľudí mapovali mládežnícke problémy, ktoré trápia mladých ľudí na vidieku, navrhovali možné riešenia a vytvorili rám-

Spoločné aktivity mladých účastníkov a hostí

cový zoznam rôznych typov subjektov, s ktorými je potrebné spolupracovať pri riešení problémov mladých na vidieku.

Väčšina prítomných mladých ľudí podobné aktivity neabsolvovala, preto hodnotíme podujatie ako prínos práve pre túto podskupinu, nakoľko sme jej projektom túto možnosť, skúsenosť poskytli.

Účastníci podujatia potvrdili svoj záujem a otvorenosť spolupracovať aj naďalej a šíriť informácie o projekte vo svojich lokalitách.

Na podujatí chýbali mladí starostovia a poslanci (do 30 rokov) z úrovne miestnej samosprávy, i keď pozvánky bolo rozposlané na všetky samosprávy banskobystrického kraja.

So sumárnymi výstupmi z regionálnych konferencií budú oboznámené mládežnícke organizácie.

Dobrý príklad z praxe a že to funguje bola pozvaná aj pani Jana Roziaková, aby predstavila rodinnú farmu ktorá sa venuje chovu oviec, spracovaniu vlny, výrobe mydla

Účast' naplnila projektový plán

Zmluva o spolupráci

Ing. Mária Behanovská a Ing. Daniel Dunčko spoločne otvárajú konferenciu v obradnej sieni mesta Sliač

Ing. Daniel Dunčko, primátor mesta a Ing. Mária Behanovská, predsedníčka združenia podpísali zmluvu o spolupráci mesta Sliač a Občianskeho združenia Vidiecky parlament na Slovensku.

Partneri sa zaviazali, že budú vzájomne spolupracovať pri propagácii a realizácii podujatí v prospech vidieka a v prospech práce s mládežou, ktoré sa začnú podujatím z projektu „Cesta mladých k Vidieckemu mládežníckemu parlamentu“, ktorý bol podporený z dotácie Ministerstva školstva, vedy, výskumu a športu SR, „Programy pre mládež 2014-2020“, ktoré administruje IUVENTA – Slovenský inštitút mládeže.

Táto zmluva je uzavretá na dobu neurčitú.

KONFERENCIA
SLIAČ

JANA ROZIAKOVÁ

Roziak farma

Na konferenciu bola pozvaná aj pani Jana Roziaková, aby predstavila rodinnú farmu ktorá sa venuje chovu oviec od roku 1993.

S hrdosťou a zároveň pokorou rozpráva:

O bhospodarujeme lúky a pasienky v okolí Zvolena – na Michalkovej. Na farme sa venujeme šľachtiteľskému chovu mliekových oviec plemena Lacaune, mäsovému plemenu Suffolk a plemenu Valaška. Chováme aj mäsový hovädzí dobytok. Svoje produkty spracovávame a ponúkame v našom rodinnom dome v mestskej časti Zvolen – Môťová. Okrem iného ponúkame aj domáci celozrnný chlieb pečený v tradičnej peci alebo pečené jahňatá na objednávku.

To, čo Vám chcem povedať, určite všetci viete, ale človek rád zabúda a rýchlo sa prispôbi novému dobe. Dobe, ktorá si už nespomenie, že na Slovensku sa chovalo státisíce oviec a vlna z nich mala využitie v každej domácnosti.

Z histórie vieme, že vlna je najstaršia textilná surovina. Ovčí vlas si aj po strihaní a pletení zachová svoju schopnosť zmršťovať a rozťahovať sa. Preto aj oblečenie z nej je príjemné a pokožka voľne dýcha. Ovčie rúno pohlcuje vlhkosť a vďaka lanolínu majú výrobky z vlny samočistiacu schopnosť. Lanolínu sa tiež prisudzuje vlastnosť, že chráni pred mikroorganizmami a má upokojujúce vlastnosti.

Toto všetko bolo známe generáciám pred nami. Vážili si dar vlny, ktorý každoročne narastol na ich ovečkách a ničím nestál. Tento dar prírody vedeli naši predkovia naplno využiť. Naša rýchla doba, ekonomika a lacné šaty sa podpísali pod mnohé choroby, alergie a dnes sa im nedokážeme brániť. Ja sa pýtam samej seba, či veľkovýroba môže vytvoriť takú históriu, akú vytvorili naši predkovia.

Prezentácia produktov Roziak farmy
na konferencii v Sliachi

AKO SPRACOVÁVAME VLNU NA ROZIAK FARME

Spolu s manželom sme chovateľmi oviec. Snažíme sa zachovať tradíciu v ovčiarstve a to aj pri spracovaní vlny. Učím sa tkať, spriadat, plstiť. Keď držím v rukách vlnu z našich oviec, som naplnená takým šťastím, že práca s ňou je radostou. Najkvalitnejšia vlna je z boku ovečky na druhom mieste je od boku po hlavu. Spracovať však treba všetko. Kvalita vlny na konkrétnej ovečke sa mení každý rok a závisí od krmiva a zdravotného stavu oviec.

POSTUP RUČNÉHO SPRACOVANIA VLNY

Ak je nastrihaná vlna čistá, môže sa spriadať ihneď. Z kolovratu sa dá na motovidlo a do pradien. Následne sa môže šetrne máčať a prať. Ak potrebujeme vlnu odmastiť, môžeme použiť sódu. Vlnu z podbrušia a iných špinavých častí je potrebné oprat. Prať môžeme aj v práčke. Vtedy vlnu neukladám do už nepoužívaného postelného oblečenia, zašijem alebo zaviazem, aby sa nedostala von. Na práčke zvolím program „vlna“ a opakujem aspoň trikrát. Radšej však periem vlnu v drevenom koryte na dvore. Tu je potrebné dodržať, aby sa pri praní nestriedala teplá a studená voda. Vlna by sa nezhádzala do splnila. Vodu mením, kým sa nezdá byť čistá a pri mačkaní stále vyberám seno, bodliaky a iné nečistoty. Voda z prania je výborným hnojivom, pokiaľ nepoužívam prací prostriedok. Takto opratú a vysušenú vlnu môžem spriadať na kolovrate, plstiť pomocou mydla a horúcej vody alebo plstiatcej ihly.

V minulosti sa opratá načesaná vlna dávala do strožliakov na spanie. V zime príjemne hriala a v lete chladila.

Okrem spriadania a plstenia zatkávam načesanú rúno do krosien. Takto vyrobený koberec slúži buď ako koberček na zem, sedačku, alebo dečka na koňa. Bežne ho periem v automatickej práčke. Z plstných farebných guľiek robia moje deti náhdelníky a náušnice.

Je tak veľa možností, ako sa dá vlna využiť jednoduchosťou spôsobom v domácnosti alebo na predaj. Nedovoľme, aby na našej vlne zarábali priekupníci a v iných krajinách vyrábali izoláciu na domy, ktorú budeme potrebovať aj my.

A PREČO MYDLO Z FARMY?

Vytvárame čisté, prírodné produkty v súlade so zemou – kozmetiku, ktorá pomôže k rovnováhe tela a nezaťažuje ho. Používame skutočné, práve a poctivé ingrediencie, pri ktorých nás zaujímajú ich pôvod a dopad ich produkcie pre zem. Snažíme sa o minimalizovanie odpadu, možnosť recyklácie a jednoduchosť balenia.

...lebo KVALITA

Pretvárame kvalitné a vzácne suroviny v jemné mydlá. Základom mydiel je grécky extra panenský olivový olej, spracovávaný šetrnou metódou. Kokosový olej, Bio Slniečnicový olej zo Žitného ostrova a Palmový olej z kontrolovaného zdroja. Proces zmydlenia prebieha studenou metódou, kedy sa oleje spájajú pri nízkych teplotách a zachovávajú si tak svoje bohatstvo.

Farbu, vôňu a terapeutické účinky dodávajú bylinky a rastliny so slovenských hôr a esenciálne oleje. Naše mydlá sú bez umelých vôní, bez živočíšnych tukov a bez chemických látok, ktoré by boli záťažou pre našu pokožku alebo pre našu zem.

Luxusnou prísadou je kozie mlieko alebo kozí jogurt. Mydlo s použitím týchto čerstvých surovín je jemnejšie a obohatené o množstvo vitamínov a látok prirodzených k pokožke. Aj to je dôvod, prečo mnohým naše mydlá pomohli s ekzémami, či problematickou pokožkou.

...lebo NAŠE

Naša rodinná Farma sa zameriava na chov oviec. Tých zopár kôz, čo okrem oviec máme, sa pasie na lúkach vo vysokohorskej oblasti. Naše kozy dodávajú mlieko na výrobu jogurtov a mydiel. Čerstvé mlieko spracúvame do hodiny, a máme plnú kontrolu nad jeho kvalitou.

Mydielka sú teda slovenským ručným kozmetickým výrobkom.

Naša mydláreň je hygienicky schválená a mydlá prešli potrebnými atestami.

...lebo S LÁSKOU

Spôsob výroby je pre nás životnou filozofiou. Odráža úctu k Zemi, ktorá nám dáva zo svojich darov. Tvoríme s radosťou a vášňou. Alchymistické spájanie olejov, tvorba odvarov a macerátov, miešanie bylín, krájanie každého kúska mydla a nakoniec aj ručné balenie sú radosťou udalosťou.

Každý kus mydla nám prejde cez ruky minimálne päťkrát. Odovzdávame vám teda s mydlami nie len čisté dary Zeme, ale aj našu radosť.

Aktívni mladí ľudia – naša budúcnosť

Rozvoj každého človeka súvisí aj s činnosťami, ktoré počas svojho života vykonáva. Zapájanie sa do rôznych aktivít súvisí s rozvojom komunikačných a sociálnych zručností, ktoré je potrebné rozvíjať v každom období a aj veku človeka.

Kedže je spolupráca mladých ľudí so zástupcami regiónu a samosprávy veľmi dôležitá, je tiež potrebné ich k tomu viesť, ukázať im cestu. Jednou z možností je organizácia a realizácia aktivít, ktoré zaujímavým a neformálnym spôsobom informujú a navádzajú na zamyslenie a následne aj na riešenie problémov.

Práve tento cieľ si kládol projekt „Cesta mladých k vidieckemu mládežníckemu parlamentu.“, ktorého jedna z aktivít sa konala 10.6.2016 v Leviciach.

Stretlo sa na nej viac ako 50 mladých ľudí zo SOŠ poľnohospodárstva a služieb na vidieku, SOŠ Pod amfiteátrom a Gymnázia sv. Vincenta de Paul z Levíc. Výber účastníkov bol zámerne pripravený na rôzne stredné školy, aby ich vzájomná komunikácia bola podporená aj prirodzenou zvedavosťou.

Samozrejme boli pozvaní a aj sa zúčastnili zástupcovia občianskych združení a organizácií z nitrianskeho kraja. Doplnil ich vzácny hosť prof. Ing. Dušan Húska, ktorý

Účastníci a pozvaní hostia, zástupcovia regionálnych občianskych združení a organizácií

svojou múdrosťou a skúsenosťami získanými vekom spolu s aktívnou prácou mal čo odovzdať mladým ľuďom a umožnil im zároveň zamyslieť sa nad svojím poslaním v živote.

V takomto širokospektrálnom zložení sa začala Konferencia, z ktorej sme mali snahu získať informácie a podnety mladých ľudí pre problematické časti života na vidieku a hľadanie ich riešení.

Jednotlivé časti konferencie viedli Ing. Mária Behanovská, ing. Helena Longauerová a Ing. Hedviga Gulová, ktoré si rozdelili celý obsah aktivít na menšie časti, aby ich prestriedanie boli pre študentov zaujímavé.

Takto sa hovorilo o Vidieckom parlamente a o jeho doplnení o Vidiecky mládežnícky parlament, ktorý by odzrkadľoval problémy vidieka z pohľadu mladých ľudí a samozrejme sa snažil aj hľadať riešenia, alebo pomáhať riešiť témy vidieka spolu s Vidieckym parlamentom.

Účastníci konferencie v Leviciach

Jozef Húška

Prihovoril sa a porozprával účastníkom konferencie ako on ako mladý pôsobil v Leviciach a okolí, čo všetko zažil ako sa zaujímal a zapájal do všetkého nového, čo v tých časoch bola realita. Dnes sa to mladým zdá ako rozprávka, ale pán docent je tu a celý život aktívne tvoril a pracoval. Okrem mnohých aktivít založil občianske združenie s názvom „ZDRUŽENIE MAGNA VIA“, ktoré si kladie za cieľ prostredníctvom kultúrnej cesty Magna Via zviditeľňovať, podporovať a ochraňovať naše spoločné kultúrne dedičstvo a v spojení s prezentáciou prírodných krás a atraktív napomáhať rozvoju cestovného ruchu.

O živote pána Húšku napísal Jozef Sedlák, redaktor ekonomického spravodajstva Pravda

Rodák z Uhlísk na úpätí Štiavnických vrchov na vysokoškolské príjacie pohovory zaspal. Sudičky však stáli pri ňom. Skúšobná komisia mala pre oneskorenia pochopenie. Preskúšala ho a Húška sa stal vysokoškolákom.

Húška patrila do povojnovej generácie študentov, ktorej ambíciou bolo premeniť Slovensko na vyspelú krajinu. Mama chcela mať so syna kňaza, otec tesár bol pragmatik a túžil, aby chlapec kráčal v jeho stopách. Sám mladík chcel byť horárom. Napokon všetko vypáľilo inak. Ako šikovné-

Vedec, manažér, vysokoškolský pedagóg, človek s nadhľadom bol hosťom na konferencii v Leviciach

ho študenta poľnohospodárskej univerzity si ho všimol akademik Emil Špaldon a pribral ho do svojho tímu projektujúceho sebestačnosť Slovenska vo výrobe obilnín.

Húška pri Špaldonovi dozrel v sedemdesiatych rokoch minulého storočia. Bolo to obdobie, keď on a jeho rovesníci rozhybali výskum, šľachtenie a výrobu v obdivuhodnom súzvuku. Výsledkom doteraz najsilnejšej generácie talentovaných vzdelancov, ktorí disponovali štedrými štátnymi zdrojmi, ale aj veľkou dávkou vedeckej a manažérskej invencie, bol explozívny rast úrod obilnín. Od konca šesťdesiatych rokov až po záver osemdesiatych rokov hektárové výnosy akcelerovali z dvoch na šesť ton.

Začiatkom osemdesiatych rokov sa stal Jozef Húška riaditeľom Výskumného ústavu kukurice v Trnave. Bolo to obdobie, keď sa pozornosť sústredila nielen na šľachtenie výkonných hybridov, ale aj budovanie semenárskej základne. Podobne ako vo vinohradníctve aj v pestovaní kukurice hrali prím vo federácii slovenské vedecké a výskumné pracoviská. Až s odstupom času si možno uvedomujeme, akým mimoriadnym ľudským potenciálom disponovalo na prelome osemdesiatych a deväťdesiatych rokov slovenské poľnohospodárstvo.

Po revolúcii sa Húška vrátil na akademickú pôdu. Muž, ktorý sa dovtedy zapodieval veľkými projektmi sebestačnosti, prekvapil kolegov, keď za jeden z prúdov transformácie označil rozvoj ces-

tovného ruchu na vidieku prostredníctvom agroturistiky. „Schválili ju prednostne, ale s tým, že nie sú peniaze na nového pedagóga a keď som tento predmet navrhol, musím ho aj učiť,“ spomínal po štyrťstoročí Húška na zrod nového študijného predmetu.

Prednosťou Húšku bolo vizionárstvo. Správne odhadol, že krajina nemá potenciál produkovať len potraviny, ale aj čosi navyše, čo súčasníci dokážu oceniť nemej ako samotné potraviny. Tým prehliadaným vedľajším produktom bol zážitok z degustácie jedál, aké vedeli pripraviť staré mamy, čoraz vzácnejší kontakt ľudí so životom na farme, salaši či živé prehliadky vinohradov a pivníc. Jozef Húška a paralelné s ním František Mach boli prvými, ktorí uvideli rozvoj vidieka a jeho zamestnanosti aj v cielavedome organizovanej zážitkovej turistike. Kde ju hľadať? Nuž aj na Magna via, Veľkej ceste plnej zážitkov, ktorú Jozef Húška v Nitre na konci druhého tisícročia zakladal.

Húška sa ako vizionár prezentoval, keď poukázal aj na ďalšie alternatívy poľnohospodárskej výroby. Stál pri zrode prvej plantáže košíkarskej vŕby a jeho životnou láskou sa stal *amaranthus* – láskavec. Upozornil na túto nepravú obilninu jednak ako rastlinu, ktorá dobre odoláva suchu a je cenným zdrojom bielkovín a celého spektra iných pre ľudský organizmus dôležitých látok. A tiež dal do pozornosti bioenergetické možnosti využitia tejto rastliny.

Prednášajúci Doc. Jozef Húška

Keďže tvorba projektov a ich význam, spôsoby a možnosti zapájania sa mladých ľudí do aktivít samostatne je veľmi dôležitá, tak tejto téme sme sa venovali v bloku s predstavením realizovaných aktivít a aj v samostatnej časti – Ako si vytvoríš projekt, manažovať ho až po jeho vyhodnotenie.

Aktivita pre mladých účastníkov

Lektorka Helena Longauerová

Na konferencii sme spomínali na ľudové múdrosti, príslovia, porekadlá a odkazy našich ľudových rozprávok. Aj vajce išlo na vandrošku, aby získalo nové skúsenosti a rady od iných a aj spoznalo problémy inde.

More sa stále skladá z kvapiek a aj tá naša, ktorou prispievame v myšlienkach a práci je dôležitá.

Sila je v jednote a len tak vieme odolať a vyriešiť aj ťažké problémy, ale aj keď sa spojíme, tak tie naše problémy budú zrazu menšie.

Budúcnosť je postavená na aktívnych mladých ľuďoch. Takí sa v Leviciach stretli a veríme, že o ich aktivitách budeme v budúcnosti počuť.

Regionálna mládežnícka konferencia v Budimíre

30. mája 2016

Regionálna mládežnícka konferencia sa uskutočnila 30. 5. 2016 v Budimíre ako jedno zo 4 rovnako zameraných podujatí v rámci projektu „Cesta mladých k mládežníckemu vidieckemu parlamentu“.

Účastníci konference

Konferenciu otvoril a účastníkov privítal starosta obce Budimír Mgr. Vojtech Staňo.

Stručne predstavil aktivity obce a plány na tento rok. Uvítal tému konferencie a poďakoval za možnosť informovať mladých a aktívnych ľudí obce a regiónu.

Túto konferenciu sme organizovali v spolupráci s o. z. Ľudia a energia, Košice.

Smutné bolo, že ľudia, ktorí potvrdili účasť neprišli a ani sa neospravedlnili. Aj napriek tomu sa konferencia konala so všetkými plánovanými aktivitami podľa programu. S tým, že konferenciu zorganizujeme ešte raz.

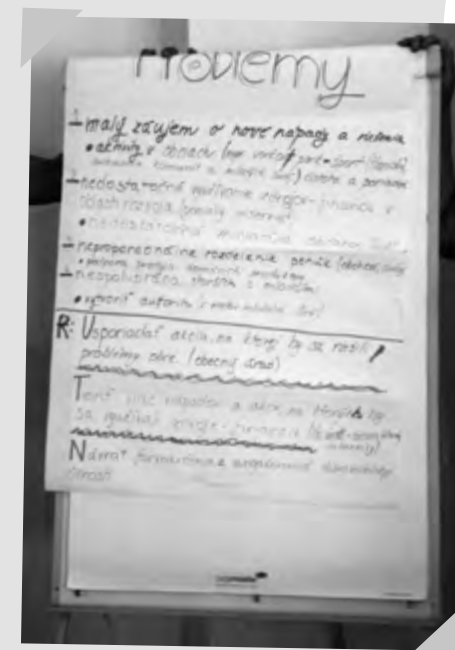

Analýza problémov obce a regiónu

FOTO *galéria*

KONFERENCIA BUDIMÍR

Obnova kultúrnych pamiatok pre rozvoj vidieckej turistiky

Téma konferencie „Cesta mladých k Vidieckemu mládežníckemu parlamentu“ v Budimíri 30. mája 2016

Už v dobe kamennej, ešte pred príchodom Slovanov bolo územie pod Slanskými vrchmi osídlené, o čom svedčia kamenné obsidiánové nástroje objavené Mgr. Radoslavom Gregom, evanjelickým farárom v Opinej. Sú staré najmenej 10 000 rokov.

Pred 3500 rokmi bolo na okraji Slanských vrchov pri obci Vyšná Myšľa rozsiahle osídlenie so všetkými funkciami slúžiacimi na zabezpečenie života obce a podporu obchodu na ceste z Bosporu na Baltik.

Prirovnanie slovenské Mykény nie je presné, lebo v čase rozkvetu gréckych Mykén Nižná Myšľa bola už 150 rokov vypálená. Na mieste osady boli nájdené kovové predmety, zbrane, šperky, na druhej strane predmety prebiehajúcej obchodnej činnosti – so soľou, obilninami, kožami a s dobytkom.

Predpokladá sa, že existoval v tomto čase aj obchod s otrokmi. Náboženské rituály s ľudskými

mi obeťami potvrdzuje aj obetná jama. V nej boli nájdené aj kostry štyroch mladých žien, vo veku asi 15 až 20 rokov, ktoré boli rituálne obetované. Všetky mali polámané krky, ruky zviazané za chrbtom a boli vhoďené do širokej jamy spolu s inými milodarmi, mimo iného aj s uvarenou hlavou malého dieťaťa. Severojužnú obchodnú cestu v tomto časovom období potvrdzuje refaz osídlení, ktoré boli zistené aj medzi Košickými Oľšami a Rozhanovcami, kde na pozemku záhradníctva KaK, môžete aj teraz zakopnúť o keramické črepy staré 3500 rokov.

Pri Tuhrinej len 6 km od Opinej kde boli nájdené obsidiánové nástroje z doby kamennej, pri lesnej ceste medzi smerom k obci Lesíček je zvláštna skala, ktorá bola obetným stolom pre ľudské obeť. Obyvatelia uctievali pohanského boha Thora z čoho pochádza aj názov obce podľa evanjelického farára Jána Gajdoša v knihe História obce Žehňa a prilahlých obcí. Bolo to ešte pred príchodom Slovanov v čase sťahovania národov pred 2500 rokmi keď sa Kelti presúvali na západ.

Po príchode Slovanov na územie Slovenska pred 1400 rokmi bola vytvorená Veľkomoravská ríša. Bolo to v 9. storočí nášho letopočtu. Osídlenia z tohto obdobia boli dokumentované v Slovenskom raji pri Čingove, pri obci Zemplín a pri Užhorode.

V tom čase už prichádzali do Karpatskej kotliny Maďari, odkiaľ poriadali korisťnícke výpravy po celej Európe, ktoré im prinášali bohatú vojnovú korisť vďaka efektívnej vojenskej organizácii a pevnej disciplíne. Podstatou úspechu bola veľká pohyblivosť a rýchlosť keďže každý jazdec ovládal streľbu lukom aj pri cválení na koni po sediačky aj pri vzpriamení sa v strmeňoch.

V maďarských posádkach sa organizácia opierala o kmeňové zriadenie. Tvorilo ho sedem maďarských kmeňov Nyék, Megyer, Kürt-Gyarmat, Tarján, Jenő, Kéri a Keszi ku ktorým sa pripojili Chazari, ktorí koncom 8. storočia prijali židovské

náboženstvo a kmeň Onogurov, podľa ktorých celý maďarský kmeňový väz nazývali ako kde Ongri, Vengri, Ugri, alebo Uhri.

Po rozpade Veľkej Moravy Maďari obsadili časť Nitrianskeho kniežatstva, ktoré bolo aj súčasťou ochrany severného pohraničia tvoriace čiaru cez Hlohovec, Nitru, Levice, Krupinu, Lučenec, Rimavskú sobotu, Turňu nad Bodvou a Michalany. Na zmiešaných územiach sa etniká neizolovali, svedčia o tom spoločné cintoríny. Vznikali ďalšie kniežatstvá ako bolo Biharské na sedmohradských hraniciach, kde žilo slovanské aj maďarské etnikum spolu. Slovania už boli kresťania a Maďari preto prevzali ich náboženstvo. V kniežacích družinách nerozhodovala národnosť, boli v nich okrem Maďarov, Slovákov aj Bavori a Švábi, ale rozhodujúce boli bojovnícke kvality a vernosť kniežatu, lebo zatiaľ bolo Uhorsko len kniežatstvom.

Významným momentom v štátoprávnom vývoji Uhorska bola skutočnosť, že koncom roka 1000 dostal Štefan od rímskeho pápeža Silvestra II. korunu a so súhlasom cisára Ota III. bol buď 25. decembra 1000 alebo 1. januára 1001 v Ostrihome korunovaný za kráľa. Tak sa Uhorské kniežatstvo zmenilo na kráľovstvo. Veľmi dôležitým prejavom suverenity uhorského kráľa bola aj skutočnosť, že Štefan I. dal hneď po svojej korunovácii v Bratislave raziť strieborné denáre s kolopisom S(TE)PHANVS REX na averze a PRESLAVVA CIV(ITAS) na reverze. Stredoveké Uhorské kráľovstvo bolo integračnou súčasťou kresťanskej Európy. Určitá zvláštnosť oproti ostatným európskym krajinám vyplývala najmä z toho, že išlo o viac etnický a multikultúrny štát s osobitnými tradíciami a zvyklosťami, pričom politickú dominanciu si udržiavali veľmoži a preláci prevažne maďarského etnického pôvodu. Zároveň je potrebné zdôrazniť, že stredoveké Uhorsko bolo jediným štátom v Európe, v ktorom dominantný národ nedosiahol úplnú početnú prevahu tak ako Česi v českom a Poliaci v poľskom štáte. Početne významnou zložkou – a vlastne väčšinou – v Uhorsku boli Nemaďari. Preto nie náhodou sa aj v knihe mravných ponaučení prvého uhorského kráľa Štefana I. pre jeho syna, kráľoviča Imricha, zdôrazňuje potreba znášanlivosti k ľuďom iného jazyka, „lebo kráľovstvo jediného jazyka a jediného mravu je slabé a krehké“.

Sídlom prvého uhorského kráľa Štefana I. bola Nitra ktorá bola aj sídlom kniežatstva. Počas vytvá-

Vyhliadková veža nad Rozhanovcami

rania uhorského kráľovstva sa na jeho právnom zakotvení podieľali aj zástupcovia slovenskej šľachty, ktorých právna prax siahala do dôb Veľkomoravskej ríše. Ich podiel na tvorbe uhorského zákonodarného systému bol z tohto dôvodu významný, pretože sa opierali o tradičnú právnu štruktúru, ktorá Maďarom ako kočovnému etniku chýbala.

Prvým uhorským palatínom sa stal Samuel Aba, ktorý bol z kmeňa Chazarov, ktorému patrilo územie medzi pohorím Matra a riekou Tisou. Neskôr sa stal aj uhorským kráľom. Na území jeho panstva bolo zahrnuté aj naše územie. Jeho sídlom bol rozsiahly hrad Amadevár v lesoch medzi mestami Gönc a Telkibánya. Jeho potomkami boli Omodejovci.

Omodejovci svojou expanzívnu činnosťou za panovania kráľa Karola Róberta z rodu Anjouovcov vyvolali situáciu, ktorá viedla k bitke pri Rozhanovciach.

Táto bitka sa odohrala na území medzi terajšími obcami Kráľovce, Budimír, Beniakovce, Vajkovce, Hrašovík, Košické Oľšany a Rozhanovce. Toto územie z veľkej časti možno vidieť z rozhladne na „Čerešenke“ (obrázok vľavo hore). Miesto je pomenované podľa čerešne rastúcej na temeni Šarišskej pahorkatiny kde viedla hranica medzi Abovskou a Šarišskou župou, ktorá obrástla hraničný kameň (pozri obrázok na nasledujúcej strane).

Vykopávky v múzeu v Nižnej Myšli

Panstvo Omodejovcov bolo po porážke v bitke pri Rozhanovciach 15. júna 1312 kráľovskými dekrétmi obmedzené. Podľa dobovej kroniky to bola „taká krutá bitka, akej v Uhorsku nebolo od čias tatárov“. Bitky sa zúčastnilo okolo 10 000 bojovníkov.

Po tejto bitke, ktorá nemala len regionálny charakter vykonal kráľ Karol Róbert reformy, ktoré obmedzili moc uhorských veľmožov. V tejto situácii sa dostávali do popredia rody, ktoré boli lojálne voči kráľovskej autorite. Tie ktoré v bitke utrpeli porážku na strane Omodejovcov sa utiahli do ústrania a budovali svoje majetky. Takto sa dostali do popredia Kecerovci na hrade Lipovec a neskôr na svojom šľachtickom sídle v Kecerovciach, kde vybudovali renesančný aj barokový kaštieľ. V súčasnej dobe prebieha obnova týchto kaštieľov s cieľom vytvoriť tu atraktívne miesto pre ubytovanie a pohostenie návštevníkov a pre muzeálnu a umeleckú činnosť.

V Ploskom sú národnými kultúrnymi pamiatkami rokokovo-klasicistický a neskorobarokový kaštieľ s číslami ÚZPF 435/1 a ÚZPF 433/1.

V Opinej sú národnými kultúrnymi pamiatkami pôvodne renesančný rímsko-katolícky kostol sv. Barbory číslo ÚZPF 432/1 a klasicistický kaštieľ číslo ÚZPF 461/1. V tomto kaštieli sídli evanjelická fara a. v. Pán farár jej areál využil na vytvorenie múzea opálov, vzácných kameňov a meteoritov. Toto múzeum vytvoril z vlastných prostriedkov

Starý hraničný kameň pod čerešňou

z vlastnej iniciatívy v pivnici bývalej kúrie, ktorá bola zlikvidovaná.

V Žehni je to evanjelický kostol z polovice 13. storočia. V 17. storočí k nemu pristavali vežu a v tej dobe patrila šľachtickej rodine Kecerovcom, ktorí si vedľa kostola nechali v druhej polovici 19. storočia postaviť kryptu. Obe stavby sú národnými kultúrnymi pamiatkami zaregistrovanými v ÚZPN 405/1,2.

V obci Budimír sú registrované ako národné kultúrne pamiatky dva kaštiele s číslami ÚZPF 413/1 a ÚZPF 414. Starší je pôvodne neskorogotickou stavbou panského sídla z 15. storočia. Kaštieľ má na priečeli sochu sv. Floriána, ktorá je tiež zavedená v ÚZPF pod číslom 413/3.

Kúria a zámocký park Ujházyovcov sú tiež registrované ako národná kultúrna pamiatka s číslami ÚZPF 413/3 a 413/4. Tento pamiatkový areál je od roku 2011 systematicky obnovovaný pod dohľadom KPÚ Košice. Obnovovanie práce prebiehajú z iniciatívy oz. ľudia a energia podobne ako v Kecerovciach. Toto združenie predkladá každoročne na MK SR žiadosti o finančnú pomoc pre práce projektované odborným garantom.

Kaštieľ v Budimíre

V Rozhanovciach bolo kedysi 26 kúrií, takýto vysoký výskyt panských sídel značí, že v obci mala veľké zastúpenie nižšia šľachta, ktorá si tieto sídla postavila. Všetky tri kúrie sú evidované v ÚZPF pod katalógovými číslami 10091, 10079, 436. V kúrii s číslom ÚZPF 10091 sídli obecný úrad. Napriek dobremu stavu priestorov drevená konštrukcia strechy a krytina by potrebovali obnovu. Pod číslom ÚZPF 10085 je evidovaný aj dom ľudovej architektúry a pod číslom ÚZPF 437 je evidovaný rímsko-katolícky kostol sv. Kríža.

V regióne sú prírodné zaujímavosti, ktoré sa nachádzajú v blízkosti obce Červenica. Červenica leží v Slanských vrchoch v pramennej kotline potoka Jedľovec. Nadmorská výška v strede obce je 466 m n. m. Obec patrila šľachticom Kecerovcom. V minulosti sa v obci ťažila ortuť a opál, ktorý preslávil obec. Dubnické ložiská drahého opálu sú výnimočným fenoménom z celosvetového hľadiska. Práve tu našli aj doteraz najväčší opál na svete. Nazvali ho Harlekýn a váži 594 gramov. Pre zlú ekonomickú situáciu bane po prvej svetovej vojne zatvorili. Ťažbu obnovila až súkromná spoločnosť Opálové bane Libanka po deviatich desaťročiach v roku 2012 a ťaží sa tu dodnes. Nikde na svete nebol drahý opál ťažený bankským spôsobom v takom veľkom rozsahu a tak dávno. Aj súčasná ťažba drahého opálu v Austrálii je zrovnateľná s ťažbou drahého opálu na Dubníku pred 150 rokmi, keď sa ťažilo viac ako 25 000 ct drahého opálu ročne.

Opálové bane v Červenci boli známe po celom svete už od 16. storočia. Chodby sú dlhé 23 kilometrov a niektoré šachty sú aj 155 metrov pod zemou. Vzácnymi kameňmi, ktoré tu vyťažili, sa zdobili napríklad členovia rodiny cisára Napoleona. V budapeštianskom múzeu sa napríklad nachádza krásny náhrdelník nesmiernej umeleckej hodnoty z roku 1540, ktorý patrila kráľovnej Izabele Kastílskej a v ktorom sú osadené drahé opály z Dubníka. Opály zdobiace pontifikačné prstene pápežov sa našli v archeologických nálezoch, dokonca aj na čelenke slávnej kráľovnej Kleopatry sa nachádzajú opály svedčiace na tunajší pôvod.

V roku 2015 bola časť bane sprístupnená verejnosti. Na začiatok sa otvorilo prvých 1280 metrov, ktoré je možné absolvovať za hodinu. Okrem opálu a kvapli je možné vidieť aj staré banské zariadenie a aj veľkú relaxačnú miestnosť, kde sa zmesť do 300 ľudí. S opálom sa viaže veľa povestí, ktoré

Ivan Burčík a Mária Behanovská pri príprave miesta a programu konferencie.

boli 50 rokov zbierané a zaznamenané v knihe Opálová princezná od Adalberta Krausa rodáka zo Zámotova.

Tento kraj dýcha históriou, ktorá sa prelína do súčasnosti. Svedčí o tom aj Raslavkamen pod hradom Bodoň. Podľa povestí mladý rytier Raslav z hradu Bodoň proti vôli svojej matky dochádzal za neurodzenou dievčinou do Prešova. Aby ho nemohli matkiny vojaci stopovať, prikul koňovi naopak podkovy. Matka to však zistila a Raslava prekliala. Ten na mieste skamenel. Tie štyri otvory v Raslavkameni, ako ho miestni volajú, sú vraj po kopytách jeho koňa.

Doteraz sa považuje za magický, čo dosvedčujú aj zanechané lyžice, ktorými sa vyberá liečivá voda usadená v stope kopyt. Môžete sa sami presvedčiť pri jeho návšteve, že ľudia stále veria v jeho magickú silu. Svedčia o tom predmety, ktoré tam zostávajú.

Z kameňa nemožno nič vziať lebo choroby týmito predmetmi odovzdané by sa mohli preniesť na vás.

Vidiecke ženy roka v Európskom parlamente:

Jana Žitňanská je výborná hostiteľka

Vidiecke ženy roka o Jane Žitňanskej: Sme radi, že sme stretli takúto ženu

Europoslankyňa Jana Žitňanská je známa svojim dlhodobým bojom za práva ľudí so zdravotným postihnutím, ktorému sa venovala už počas svojho pôsobenia v Národnej rade Slovenskej republiky. Menej ľudí však už vie, že v Európskom parlamente sa stala podpredsedníčkou Výboru pre práva žien a rodovú rovnosť, a že už druhý rokom prevzala záštitu nad súťažou Vidiecka žena roka – Líderka. Víťazky súťaže pozvala do Európskeho parlamentu, a my sme sa pri tejto príležitosti rozhodli vyspovedať organizátorku súťaže pani Máriu Behanovskú.

Pani Behanovská, Vašu súťaž Vidiecka žena – Líderka čaká tento rok už 15. ročník. Čo Vás viedlo k založeniu tejto súťaže?

☛ Táto súťaž má svoj príbeh. V roku 2002 som bola pozvaná na konferenciu ako miestna aktivistka. Prvá súťaž bola organizovaná vidieckou organizáciou pre komunitné aktivity (VOKA) v spolupráci

s občianskym združením Ozveny Hrachovo. Spomedzi 53 nominácií komisia vybrala mňa. Žiaľ, po skončení projektu sa o túto súťaž už nikto nezaujímal. Tak som si povedala, to je výzva! Si prvá Líderka na Slovensku. Keď nebudeš pokračovať, súťaž na Slovensku zanikne ako mnoho iných dobrých vecí. Tak mi to nejako ostalo. Najprv som sa stala členkou Vidieckeho parlamentu na Slovensku (VIPA SK), potom členkou jeho predsedníctva a od roku 2006 som predsedníčkou. Každý ročník hľadáme partnerov a iné miesto konania na Slovensku. Bolo veľa námietok, že nie sú peniaze a že je s organizáciou veľa roboty. Vidiek nie je prioritou žiadnej vlády. Ale čas ukázal, že to bolo správne rozhodnutie.

Kto rozhoduje o víťazkách a v akých kategóriách?

☛ Vo VIPA SK funguje Výbor pre kultúrne dedičstvo a prácu žien, ktorý vyberá z doručených nominácií podľa jednotlivých kategórií. Kategórie, v rámci ktorých môže fyzická osoba, právnická osoba, mimovládna organizácia a samospráva nominovať ženy všetkých národností a menších žijúcich na území Slovenska sú žena – aktivistka, pôsobiaca v treťom sektore, žena – politička, pôsobiaca v miestnej politike, žena – podnikateľka, ktorá svoje podnikateľské aktivity realizuje na vidieku, sprostredkúva zamestnanie, vytvára pracovné príležitosti, zviditeľňuje obec a prepája komunitný rozvoj s ekonomickým rozvojom a žena – remeselníčka, ktorá ovláda remeslo a odovzdáva ho mladšej generácii.

Môže takéto ocenenie motivovať aj ostatné ženy, ktoré zatiaľ váhajú, či sa do podnikania, politiky či remesla pustí?

☛ Áno, osudy a životné príbehy týchto žien sú jedinečné a dávajú dobrý príklad a motiváciu, že

V katedrále v Štrasburgu

sa netreba vzdávať pri prvom neúspechu. Treba vydržať. Keď ženy počujú, že nie sú jediné a samé v problémoch, dodáva im to odvalu. Navzájom sa podporia, odovzdávajú si skúsenosti. Zo sympatií a z lásky k remeslu sme vymysleli aj súťaž Vandrovalo vajce (Výstava viac ako tisíc exemplárov kraslíc z celého sveta krasličiarke Ľudmily Bátorovej, naša Líderka remeselníčka + súťaž našich začínajúcich remeselníčok.) Remeselníčky takto motivujú ďalšie a ďalšie ženy, ktoré našli záľubu v maľovaní, vyškrabávaní, drôtovaní, voskovaní, batikovaní, olepovaní kraslíc. Súťaž má veľký úspech. Realizujeme ju v spolupráci s múzeami po celom Slovensku

Problematicku vidieka dlhodobo sledujete.

Myslíte si, že sa postavenie žien v tomto prostredí od vzniku súťaže zlepšilo alebo bojujú s rovnakými prekážkami?

☛ Myslím si, že postavenie žien sa zlepšilo. Ženy idú viac medzi ženy, von zo stereotypov, vznikajú nové priateľstvá. Mladšie ženy sú mobilnejšie a aj muži sú tolerantnejší. Záleží však aj od prostredia v ktorom žijú, nedá sa to celkom zovšeobecniť. Aj naďalej pretrvávajú problémy najmä pokiaľ ide o násilie páchanom na ženách.

Rozhovor nahrávame po Vašej návšteve Európskeho parlamentu v Štrasburgu, ktorú ste spolu s víťazkami absolvovali. Ktorý zážitok bol pre Vás a víťazky najintenzívnejší? Ako

prebiehalo stretnutie s europoslankyňou Janou Žitňanskou?

☛ Návšteva Európskeho parlamentu urobila na naše víťazky veľký dojem, celé dianie pôsobilo veľkolepo. To mravenisko poslancov... Zažili sme aj hlasovanie v priamom prenose. Tempo hlasovania bolo také rýchle, že kým sme sa zorientovali a hľadali našu hostiteľku pani Janu Žitňanskú a ostatných slovenských poslancov, nastal šum a odchádzanie poslancov, všetko do pól hodiny. Pani poslankyňa sa nám venovala a s každým prehodila pár slov, čo nám veľmi dobre padlo. Na všetky zvedavé otázky sme dostali odpovede. Je aktívna a jej práca podpredsedníčky vo Výbore pre práva žien a rodovú rovnosť nám je sympatická. Jej nasadenie pre pomoc postihnutým deťom je obdivuhodné. Program bol veľmi pestrý a dobre zorganizovaný, videli sme aj historické centrum Štrasburgu a Radu Európy, kam sa bežný smrteľník len tak nedostane. Šikovné asistentky nám boli stále k dispozícii a cítili sme sa výborne. Mesto Štrasburg je veľmi krásne s množstvom zelene. Aj dlhá cesta autobusom nám rýchlo ubehla, stále bolo o čom rozprávať. Teší nás prísľub na ďalšiu spoluprácu a aj ďalší ročník súťaže Vidiecka žena roka bude pod záštitou pani poslankyne Jany Žitňanskej. Ďakujem v mene Vidieckeho parlamentu, že sme stretli takúto ženu.

Pred budovou Európskeho parlamentu

V Európskom parlamente s Janou Žitňanskou

Vandrovalo vajce...

V dňoch 29.2.2016 až 3.4.2016 sa v Tekovskom múzeu v Leviciach konala súťažná prehliadka kraslíc a jej výrobcov. Hlavným organizátorom už po šiesty krát bol

Vidiecky parlament na Slovensku v spolupráci s Hornonitrianskym múzeom v Prievidzi a hostiteľom výstavy Tekovským múzeom v Leviciach.

Táto súťažná prehliadka sa nesie každý rok pod názvom Vandrovalo vajce, hlavne preto, že túto prehliadku chceme posúvať ďalej po celom Slovensku a tak vyhľadávať nových výrobcov kraslíc, čo je aj cieľom tejto výstavy. Popri vystavených krasliciach zo zbierky krasličiarke Ľudmily Bátorovej, členky VIPA SK a zároveň výrobkyne kraslíc a odbornej garantky tejto súťaže. Súťažné kraslice sú anomimne vystavené a návštevníci vhadzovaním lístkov rozhodujú o víťazovi. V tomto roku sme mali prihlásených 12 účastníkov ale niektorí mali viac technik tak sa vybralo z 22 druhov kraslíc. Najviac prihlásených bolo samozrejme z okolia Levíc. Vždy to tak je, kde sa organizuje súťaž tak sa prihlási väčší počet účastníkov, čomu sa veľmi tešíme. V tomto roku sme mali najvyšší počet hla-

Otvorenie súťažnej prehliadky
.....

sujúcich a to 676. Z toho neplatných hlasov bolo 13. Všetkých hlasujúcich bolo 663 a rozhodli takto:

1. miesto s počtom hlasov 116 získala **Darina Kassaiová z Levíc** s voskovanými kraslicami
2. miesto s počtom hlasov 92 získal **Imrich Lorincz z Krásneho** s odrotovanými kraslicami
3. miesto s počtom hlasov 77 získala **Magdaléna Cúthová z Plášťoviec** s vyškrabovanými kraslicami.

Všetci účastníci obdržali diplomy a drobné suveníry a voľné vstupenky od múzea v Leviciach a prví traja aj hodnotné vecné ceny. Treba poďakovať Tekovskému múzeu za pomoc pri organizovaní tejto prehliadky a poskytnutia priestorov. Toto múzeum prevzalo aj putovnú pštrosiu kraslicu od riaditeľky múzea v Topolčanoch PhDr. Blaženy Šmotláčkovej, kde bola výstava minulý rok. Túto putovnú kraslicu bude Tekovské múzeum opatrovať celý rok a odovzdá ju ďalšiemu hostiteľovi tejto súťaže.

Garantka súťaže – Ľudmila Bátorová
.....

Pracovné stretnutie k problematike „otvoreného vládnutia“.

Úrad splnomocnenca vlády SR pre rozvoj občianskej spoločnosti dňa 23. marca 2016 usporiadal v Bratislave pracovné stretnutie k problematike „otvoreného vládnutia“.

V Prvom bloku odznali témy:

„Iniciatíva pre otvorené vládnutie vo svete, záväzok SR, doterajšie úspechy iniciatívy na Slovensku., 1. návrh Akčného plánu Iniciatívy pre otvorené vládnutie na roky 2016-2019“

V Druhom bloku sa uskutočnili zasadnutia pracovných skupín podľa tém:

„Otvorené informácie, Otvorená justícia, Otvorené vzdelávanie, Participácia“.

V Tretom bloku odznalo Zhornutie činnosti pracovných skupín, harmonogram prijímania akčného plánu ako aj ďalšie témy úradu splnomocnenca:

- Konceptcia rozvoja občianskej spoločnosti na Slovensku
- Register Mimovládnych organizácií (MVO) a otvorený informačný systém MNO
- Národné projekty úradu splnomocnenca
- Možnosti zapojenia sa MNO do operačného programu Efektívna verejná správa

V kancelárii prezidenta Slovenskej republiky

V novembri 2015 sme požiadali o stretnutie s pánom prezidentom, za-evidovali našu žiadosť. Všetci vieme, že pán prezident má nabitý program a nie je jednoduché vyhovieť všetkým. V liste sme žiadali aj o záštitu na IX. Fórum Vidieckeho parlamentu na Slovensku jeseň 2016.

13. júna 2016 sme sa stretli v prezidentskom paláci s pánom Štefanom Rozkopálom vedúcim kancelárie prezidenta Slovenskej republiky a Zuzanou Vargovou z odboru vnútornej politiky.

Predstavili sme našu organizáciu, históriu, aktivity národné aj zahraničné, plány na 2016. Sprostredkovane požiadali o záštitu.

Stretnutia za VIPA SK sa zúčastnili Mária Behanovská, Viera Petrášová, Katarína Hradská, Gregor Pavol Gejdoš.

Cena Slovenskej republiky za krajinu bude udelená už po štvrtý krát

VIII. Informačný deň k implementácii Európskeho dohovoru o krajine sa uskutočnil 12. apríla 2016, už tradične v priestoroch Slovenskej lesníckej a drevárskej knižnice Technickej Univerzity vo Zvolene. Slovenská agentúra životného prostredia, Fakulta ekológie a environmentalistiky TU Zvolen a Slovenská lesnícka a drevárska knižnica (organizátori) počas podujatia predstavili aktuálne trendy v oblasti ochrany prírody a pretváraní krajiny a ponúkli program plný pozitívnych realizácií v oblasti starostlivosti o krajinu.

Jedným zo zaujímavých príspevkov bol bezpochyby príspevok Doc. Ing. Petra Jančuru PhD., ktorý sa zaoberal o - operáciu jednotlivých odvetví zaoberajúcich sa riečnou krajinou. „Spôsob ako sa môžeme integrovať nie je ani tak inštitucionálny, ako skôr na základe vzájomnej informovanosti a prepojenosti riešených problémov. Vodohospodársky, ekologicky a krajinársky. Je rozumné hľadať to, čo nás tematicky spája. Napríklad protipovodňové a protierózne opatrenia, či adaptačné opatrenia na zmenu klímy majú spoločný menovateľ a to prítomnosť vody v krajine. Všetky môžeme zahrnúť do skupiny ekostabilizačných opatrení a revitalizácie krajiny. Zabúdaným kritériom je jednoduché posúdenie prírodného (prírode blízkeho) vzhľadu realizovaného návrhu. Či sa v návrhu objektov jedná o prirodzenú tvarovú analógiu prírodných útvarov a javov, alebo ich „napodobeninu“ (napríklad geometrickú pravidelnosť). Východiskom kooperácie môže byť vzájomné spolupôsobenie individuálnych riešení na základe súčinnosti pro-

fesii a odvetví pretvárajúcich krajinu.“ apeloval na prítomných Jančura.

Ďalší program informačného dňa bol cielene venovaný miestnym a regionálnym samosprávam, združeniam miestnych a regionálnych samospráv (mikroregionálne združenia), cezhraničným združeniam miestnych a regionálnych samospráv spoločne spravujúce krajinu a mimovládny organizáciám, pretože počas informačného dňa bol vyhlásený už IV. ročník Ceny Slovenskej republiky za krajinu, a práve oni sú jej oprávnenými kandidátmi. Cena je čestným vyznamenaním pre organizácie, ktoré ideovo, tematicky a prakticky prispievajú k implementácii Európskeho dohovoru o krajine na národnej úrovni. Kandidáti na cenu sa prihlasujú prostredníctvom prihlášky (návrhu) realizácie oprávnených projektov s charakterom implementovaných krajiných koncepcií a opatrení, spĺňajúce kritériá pre posudzovanie ceny. Ukončenie akceptácie návrhov na cenu (ukončenie prijímania prihlášok) je stanovené na 30. jún 2016 a meno laureáta Ceny Slovenskej republiky za krajinu 2016 sa dozvieme už v novembri 2016.

ŠTVRTÝ ROČNÍK CENY SLOVENSKEJ REPUBLIKY ZA KRAJINU

Pri príležitosti VIII. ročníka Informačného dňa Európskeho dohovoru o krajine bol 12. apríla 2016 v priestoroch Slovenskej lesníckej a drevárskej knižnice, Technická Univerzita Zvolen, vyhlásený štvrtý ročník Ceny Slovenskej republiky za krajinu

(ďalej len cena). Vyhlasovateľom ceny je Ministerstvo životného prostredia Slovenskej republiky, národným koordinátorom je Slovenská agentúra životného prostredia.

Oprávnenými kandidátmi ceny sú miestne a regionálne samosprávy, združenia miestnych a regionálnych samospráv (mikroregionálne združenia), cezhraničné združenia miestnych a regionálnych samospráv spoločne spravujúce krajinu a mimovládne organizácie.

Kandidáti na cenu sa prihlasujú prostredníctvom prihlášky (návrhu) realizácie oprávnených projektov s charakterom implementovaných krajiných koncepcií a opatrení, spĺňajúce kritériá pre posudzovanie ceny. Nomináciu môže podať aj tretia strana, s písomným súhlasom kandidáta s návrhom na cenu. Kandidovať na ocenenie môžu opakovane oprávnení kandidáti s výnimkou laureátov predchádzajúcich ročníkov.

Po administratívnej kontrole oprávnenosti predložených návrhov projektov sú nominované projekty na Cenu Slovenskej republiky za krajinu hodnotené z odborného hľadiska. Odborné hodnotenie prebieha formou prezentácie projektu kandidátom na cenu a následnou diskusiou s odbornou komisiou ceny pre aktuálny ročník. Odborná komisia je zložená zo zástupcov verejnej správy, akademickej obce a tretieho sektora pôsobiaceho v danej oblasti. Okrem laureáta Ceny Slovenskej republiky za krajinu môže odborná komisia udeliť osobitné uznanie aj ďalším nominovaným projektom.

Cena je udeľovaná v dvojročnom cykle, v každom párnom roku. V nepárnom roku je laureát národnej ceny nominovaný Slovenskou republikou na Cenu Rady Európy za krajinu, podľa pravidiel Rady Európy. Laureátom prvého ročníka sa v roku 2010 stala Nadácia Ekopolis s projektom Projekt trvalej starostlivosti o krajinu prostredníctvom grantových programov Nadácie Ekopolis. V nasledujúcom roč-

níku bola cena udelená Čiernohronskej železnici, n. o. za projekt Záchrana, obnova a prevádzka Čiernohronskej železnice v Čiernom Balogu. Posledným laureátom ceny bola v roku 2014 obec Liptovská Teplička s projektom Zachovanie unikátnych historických krajiných štruktúr.

Predložené materiály v rámci prihlášky nesmú byť chránené autorským právom a musia umožňovať ich použitie pre propagáciu ceny a implementáciu Európskeho dohovoru o krajine. Princíp zverejnenia zdrojov a autorstva bude zachovaný.

HARMONOGRAM CENY

Vyhlásenie ceny: **12. 04. 2016**

Ukončenie akceptácie návrhov na cenu (ukončenie prijímania prihlášok): **do 30. 06. 2016**

Spracovanie návrhov (prihlášok) národným koordinátorom ceny: **do 15. 07. 2016**

Zverejnenie nominácií na cenu:

18.07.2016 – 31.07.2016

Zasadnutie odbornej komisie: **august 2016**

Oficiálne odovzdanie ceny: **november 2016**

Nominácia na Cenu Rady Európy za krajinu: **december 2016**

Prihlášku s požadovanými prílohami je potrebné zaslať:

v tlačovej podobe a elektronickej podobe (formát word a pdf) na CD nosiči do 30.06.2016 na adresu:

Slovenská agentúra životného prostredia
Národný koordinátor Ceny Slovenskej republiky za krajinu

Tajovského 28

975 90 Banská Bystrica

obálku označiť: „Cena Slovenskej republiky za krajinu 2016“

Národný koordinátor ceny odporúča konzultovať spracovanie prihlášky osobne, alebo:

email: cenazakrajinu@sazp.sk

tel.: 048/ 43 74 174, 281

VIPA SK v Anglicku

Závěrečná správa z workshopu

Koncom marca (17.-20.) sa v Anglicku konal workshop na tému trvalo udržateľného lesníctva, na ktorom sa zúčastnili dve zástupkyne zo Slovenska. Mgr. Monika Slaninová za VIPA SK a Anna Figurová za Gemerské združenie vlastníkov lesov (tiež členská organizácia VIPA SK). Workshop bol organizovaný medzinárodným združením Forum synergies a miestnou organizáciou EuCAN.

Tento workshop bol koncipovaný ako prvý z plánovanej série workshopov, ktoré budú spoločne riešiť, na rôznych miestach v Európe, problematiku udržateľného lesného hospodárstva. Cieľom prvej akcie bolo zvýšiť povedomie o rôznych službách poskytovaných manažmentom trvalo udržateľných lesov a pochopiť, čo udržateľné lesníctvo v praxi znamená.

Jednalo sa o dva a pol dňovú udalosť, so sídlom v Somersete, juhozápadnom Anglicku. Zahŕňalo to poldennú návštevu veľkého súkromného lesa v národnom parku Exmoor, v spoločnosti úradníkov z Národného parku a Komisie pre lesné hospodárstvo, za tým nasledoval jeden a pol deň diskusií. Z celkového počtu 30 účastníkov,

len niečo málo cez polovicu boli z Veľkej Británie a zvyšok z Rakúska, Belgicka, Francúzska, Nemecka, Maďarska, Lotyšska, Srbska, Slovenska a Švédska.

GEOGRAFICKÝ ROZSAH. Účastníci sa dohodli, že séria workshopov by sa mala zamerať na celú Európu, v rámci EÚ aj mimo nej; a na všetliaké lesy a lesíky, vidiecke i mestské, vrátane živých plotov, ktoré sú považované za lineárne lesné porasty. Uznali sme značné rozdiely medzi jednotlivými európskymi regiónmi, pokiaľ ide o klímu, geomorfológiu, pôdu a ďalšie súvisiace faktory; v národných kultúrach, tradíciách a formách vlastníctva pôdy a správy; a tak v charaktere lesov a lesíkov a v úsilí o dosiahnutie udržateľnosti.

Plenárne stretnutie v miestnom kultúrnom dome

.....

PRINCÍPY. Diskutujúc veľa rôznych aspektov a definícií hospodárenia v lesoch, sme sa rozhodli, neusilovať sa o štandardnú definíciu udržateľného hospodárenia v lesoch, ale skôr sa zamerať na hodnoty a princípy, ktoré môžu riadiť úsilie o dosiahnutie udržateľnosti, ktoré vidíme skôr ako proces než statické merateľné podmienky. Dohodli sme sa na štyroch kľúčových princípoch:

Celostné (holistické) rešpektovanie zdravia lesov ako prirodzených organizmov a systémov, ktoré majú platnosť a dokonca posvätnosť v ich vlastnom práve, bez ohľadu na zásah človeka.

Zmysel pre správcovstvo lesov v prospech ľudstva teraz i do budúcnosti, skôr než sebecké alebo krátkodobé zneužívanie lesov.

Zmysel pre spoločnú zodpovednosť za lesy v hrdoch; zmysel pre spravodlivosť pri poskytovaní a rozdeľovaní prínosov a zdrojov lesného hospodárstva.

Globálna perspektíva, založená na starostlivosti o všetky svetové lesy a na uvedomení si krehkosti svetových ekosystémov a podnebia.

ZÚČASTNENÉ STRANY. Uvedomili sme si širokú škálu zúčastnených strán, ktorých záujmy by mali byť zvažované a pomerne vyrovnané v procesoch využívania a správy lesov - vrátane vlastníkov pôdy; tých, ktorí pracujú v lesoch; tých, ktorí žijú v lesoch alebo v ich blízkosti a môžu teda mať najväčší priamy prospech z nich; tých, ktorí pracujú v dodávateľských reťazcoch založených na lesných

produktov; tých, ktorí predstavujú rôzne záujmové skupiny; miestne, regionálne a národné vlády; medzinárodné inštitúcie; a širšia svetová populácia, teraz i v budúcnosti.

DIALÓG. Rozsah a zložitosť zainteresovaných strán, a všetky výhody, ktoré môžu vzniknúť z lesov, poukazujú na potrebu dialógu medzi všetkými príslušnými záujmami pri príprave a realizácii plánov pre hospodárenie v lesoch. Kladieme veľký dôraz na celoeurópsku výmenu osvedčených postupov, učenie sa jeden od druhého a zhromažďovanie a šírenie prípadových štúdií. Naša sieť, ktorá už má korene v mnohých európskych krajinách, môže zohrávať významnú úlohu v tejto oblasti.

HNACIE KOLESÁ A PÁKY. Potrebujeme viac diskusií o hlavných globálnych silách, ktoré majú vplyv na hospodárenie v lesoch. Tieto sily budú aplikovať tvrdú realitu do našej diskusie a budú tiež poukazovať na hybnú silu, ktorá môže byť použitá smerom k väčšej udržateľnosti v lesnom hospodárstve. Tieto páky, pracujúc od globálneho cez európske a národné na regionálnej a miestnej úrovni, môžu zahŕňať obchodné dohody, štandardy lesných produktov, legislatívne kontroly, fiškálne a finančné stimuly, informačné a poradenské systémy, demonštrácie a návštevy na mieste atď.

Všetci účastníci na návšteve miestnej pily

.....

Návšteva súkromného lesa

.....

Sprava Monika Slaninová predsedníčka zahraničného výboru VIPA SK Anna Figurová

MEDZINÁRODNÉ ŠTANDARDE A MIESTNE VEDENIE. Sme si vedomí užitočnosti (pre mnohých, ktorí obchodujú s drevom alebo ho používajú alebo súvisiace výrobky) definícií a systémov pre posudzovanie udržateľnosti hospodárenia v lesoch, ktoré používajú Forest Stewardship Council a Program schvaľovania certifikácie lesov (Programme of Endorsement of Forest Certification) a tiež programy vyvinuté niektorými národnými vládami. Vitáme snahy vyjadriť zásady obsiahnuté v týchto systémoch.

Medzinárodná večera

moch jasným a užívateľsky prívetivým spôsobom. Ale tieto všeobecné systémy, ktoré sa používajú najmä na produkty veľkých komerčných lesov, neposkytujú zmysluplné vodítko ku každodennému správaniu mnohých svetových lesov. Tí, ktorí spravujú lesy potrebujú priamejšie, lokalizované a tvárou v tvár (face-to-face) vedenie, poradenstvo a školenia.

LESNÉ REŽIMY. Naša sieť potrebuje viac času, viac informácií a viac príležitostí pre návštevy v teréne a diskusie, pred tým ako budeme môcť ponúknuť dobre podložené závery týkajúce sa udržateľnosti rôznych lesných režimov. Avšak máme vážne pochybnosti o skutočnej sociálnej, ekonomickej a environmentálnej udržateľnosti režimov založených na veľkoplošnom výrube a následnej novo výsadbe. Sme presvedčení, že existuje stále viac zásluh v režimoch založených na rozmanitosti lesných druhov, rozmanitosti v starobe stromov, kontinuálnom lesnom poraste, zvlášť v dnešnej dobe rastúcej hrozby pred škodcami a chorobami a rýchlymi zmenami klímy.

NADNÁRODNÉ SEMINÁRE. Potvrdzujeme vysokú hodnotu multi-národných workshopov, ako bol tento, ktorý sme si užili. Prajeme si, aby takéto workshopy boli v rôznych regiónoch Európy, s cieľom preskúmať, ako hodnoty a princípy vyslovené počas tohto prvého workshopu môžu byť aplikované a prispôbené okolnostiam v ostatných regiónoch.

BUDOVANIE SIETE. Účastníci tohto prvého workshopu budú východiskovým bodom pre pokračujúcu sieť, ktorá, ako dúfame, bude rásť, aby objala ľudí v celej Európe a stane sa autoritatívnu. Budeme zhromažďovať informácie o stave európskych lesov s pomocou príslušných odborníkov a organizácií; a budeme zhromažďovať a zverejňovať prípadové štúdie, ktoré ilustrujú dobrú prax. Obohatíme našu diskusiu o otázky týkajúce sa udržateľného hospodárenia v lesoch, tak aby sme mohli postupne zlepšiť naše spoločné porozumenie.

Národná prezentácia hendikepovaných umelcov

Dňa 5.5.2016, zástupkyne Vidieckeho parlamentu na Slovensku, Mária Strížová a Katarína Hradská sa zúčastnili podujatia „Národnej prezentácie umenia hendikepovaných umelcov SR, ktoré organizovalo partnerské občianske združenie Slovenská agentúra na podporu zdravotne postihnutých občanov v priestoroch Ministerstva pôdohospodárstva a rozvoja vidieka SR.

Podujatia sa zúčastnila aj pani ministerka Ing. Gabriela Matečná, ktorá ocenila prácu hendikepovaných umelcov a osobne si prezrela výstavu aj s výkladom pána Arpáda Beníka, ktorý je predsedom OZ, ktoré podporuje umeleckú tvorbu hendikepovaných umelcov.

Národná prezentácia umenia hendikepovaných umelcov SR bola vystavená v priestoroch ministerstva až do 20. 5. 2016.

Otvorenie vernisáže diel hendikepovaných umelcov za účasti ministerky pôdohospodárstva a rozvoja vidieka Ing. Gabriely Matečnej, predsedu OZ podporujúceho zdravotne postihnutých umelcov Arpáda Beníka a zástupkyň OZ VIPA SK – Márie Strížovej a Kataríny Hradskej

VIPA SK v Bruseli

V dňoch 10.-11. júna sa konalo organizačné stretnutie členov európskeho občianskeho združenia PREPARE – partnerstvo pre vidiecku Európu, ktorého členom za Slovensko je už dlhé roky VIPA SK. Naše združenie zastupovala Mgr. Monika Slaninová.

Tohtoročná schôdza bola výnimočná tým, že po 1. krát sme sa stretli ako členovia oficiálne registrovaného OZ na európskej úrovni. Doteraz PREPARE fungoval na báze platformy. Dlhoročné úsilie zakladajúcich členov PREPARE o nadobudnutie právneho statusu sa konečne stalo realitou a prináša nové možnosti všetkým jeho členom.

Na stretnutí sa preberalo financovanie združenia, prebiehajúce a plánované projekty, možnosti spolupráce a iné.

Najbližšie stretnutie členov PREPARE sa bude konať na jeseň v Albánsku, ktoré sa stalo jeho najmladším členom. Na tomto stretnutí prebehnú voľby do predsedníctva. Zároveň tu bude prebiehať medzinárodná konferencia v rámci projektu ALTER s aktívnou účasťou všetkých členov PREPARE.

Spodný rad zľava: Zuzana Guthová (ČR), Urszula Budzich-Tabor (Poľsko), Anita Selicka (Lotyšsko, pokladníčka), Monika Slaninová (SR), Dragan Roganovic (Srbsko), Visnja Jelc Mueck (Chorvátsko)
Horný rad zľava: Csaba Boha (Maďarsko), Alexandra Todorovska (Macedonia), Sotirac Hroni (Albánsko), Dusko Cvjetinovic (Bosna a Hercegovina), Hannes Lorenzen (Forum Synergies, predseda), Michael Dower (Ecovast, koordinátor), Pawel Krzeczunowicz (Poľsko), Kim Smedslund (Fínsko), Goran Šoster (Slovinsko)

.....

Čajkov

V predchádzajúcich číslach RN /47 a 52 /z minulého roku sme uverejnili články z prostredia Kozároviec a Hronského Beňadiku – dvoch sídiel od Slovenskej brány. Pri štúdiu reálií o nich autor, ale zaiste aj mnohý čitateľ, sa mohol dozvedieť niečo zaujímavé o ich minulosti i prítomnosti, čo dovtedy mohol poznať, iba ak z vlaku, cestujúc napríklad do Levíc, alebo do nášho hlavného mesta. Keď v diaľke – s ťažkosťami rozpoznával krídla bielych fliačkov – akýchsi budov na kopcoch juhovýchodne od obce Tlmače zapochyboval, či mu Slovenská brána vydala všetky tajomstvá. Už ho začala „lámať“, a aj zlomila. Autor neodolal a čoskoro sa ocitol na prepriahacej „štácii“ konských záprahov pošty trasou VIA MAGNA v obci Čajkov.

IVAN PLACHÝ

Prvá písomná zmienka o tejto obci pochádza z roku 1276. V počiatkoch svojej existencie bol Čajkov tradičnou, na poľnohospodárstvo zameranou komunitou v podruží ostrihomského, respektíve svätobeňadického opátstva, ktorým patrilo všetko, najmä pracovná sila poddaných – veriacich a okrem toho dane, dieže desiatky... od každej porty.

Stigmatickým údelom obce, podobne ako susedných osád v Tekove, boli nájazdy tatárskych a za nimi vyššie stopäťdesiat rokov trvajúce výboje kresťanských Turkov, ktorým bola dlhé roky poplatná. Tí sa tu udomácnili – so zámerom rabovať v mestách Horného Uhorska s bohatými náleziskami zlata, striebra i medi. Ničili hlava – nehlava, vypaľovali dediny, brali sedliakov, ale aj veľmožov do zajatia. Napriek porážky Turkov uhorskými vojskami pri Ostrihome (v roku 1683) vojnová vrava – s menšími prestávkami trvala tu až do 20. storočia – (križiacke výpravy, stavovské nepokoje, vojnové šľachtické šarvátky o dokazovanie vlastníctva zdedených majetkov, prvá svetová vojna, v zápatí krátkodobá Republika rád, II. svetová vojna...)

Ako v týchto hektických časoch obstála dedina Čajkov?

Prostredie v podhorí Štiavických vrchov južanského ekosystému teda aj Čajkova umožňovalo vykonávať klasickú poľnohospodársku činnosť. Odpradáva sa tu pestovali obilniny, strukoviny, choval dobytok, kone pre obrábanie pôdy, a furmančenie. Územie však malo ešte jednu osožnú danosť: mimoriadne sa tu darilo, a pretrvávala to dodnes, vinohradníctvu. V monografii „PUTOVANIE – ČAJKOV DEJINY VINOHRADNÍCTVA“, autor – ináč

aj predseda tamojšieho Vinohradníckeho spolku Čajkov – MUDr. Jaromír Muráni uvádza:

„Vinohradníctvu, ako dôležitému odvetviu hospodárskej činnosti, sa u nás v minulosti venovala veľká pozornosť, pretože produkt tejto výroby (na rozdiel od pestovania obilnín) bol vo väčšej miere určený pre trh (najmä do banských miest stredného Slovenska). Aj tam, kde bolo vinohradníctvo až na druhom mieste (za pestovaním obvyklých gazdovských artiklov) malo pre obyvateľstvo veľký ekonomický význam. Pomáhalo prekonávať hospodárske ťažkosti a zaobstarávať si peňažné prostriedky na platenie feudálnej renty, štátnych a stoličných daní, ba dokonca vykúpiť príbuzných z tureckého otroctva. Po celé stáročia sa naši predkovia usilovali o dobré meno čajkovského vína. Nebolo tomu inak ani v 20. storočí. Naši starí otcovia, až zanovitou pracovitosťou vo vinohradoch dokázali, že napríklad ani obdobie rokov veľkej hospodárskej krízy sa nedotklo našej obce núteným vystaňovalectvom za robotou do Ameriky.“

Tajomstvo osobitosti podmienok pre dorábanie vína spočíva v zázračnom slove *terroir*.

Výraz „*terroir*“ pôvodom z takej vinárskej krajiny, akou je Francúzsko sa objavuje v poslednej dobe aj u nás pre klasifikovanie vínnej révy, teda jej výplodu hrozna a vína. Zalistovali sme v odbornej literatúre, kde napríklad nestor slovenskej geológie Prof. RNDr. Ivan Kraus, DRSc. s kolektívom spolupracovníkov prezentuje výsledky bádania v tejto oblasti. Zamýšľa sa aj nad genezou putovania vínnej révy do strednej Európy. Zázračný ker, na ktorom rastie hrozno (vitis vinifera) sa sem dostal pravdepodobne 2. storočím, prostredníctvom rímskych légii (Lauga-

ričio 179 – 180 rokov n. l.), aj keď sa nedá celkom vylúčiť úvaha o podobnosti putovania s gaštanom jedlým (*castanea sativa*) s osmanskými vojskami ...) Na myšlienku skúmať skladbu pôdy – podložia pre výsadbu vinohradov ho priviedlo porovnávanie územia šiestich slovenských vinárskych oblastí a podoblastí, od Malokarpatských – západných území po východoslovenský Tokaj. Spojil skúmanie fyzikálnych a chemických vlastností pôd s organoleptickými posudkami slovenských enológov i praktikov – vinohradníkov. Výklad toho čo je to vlastne *terroir* pekne formuluje Mgr. Martina Réblová, PhD z Botanického ústavu Akadémie vied Českej republiky: „*Celá vinica je mnohotvárnny organizmus a terroir je jej živý fenomén. Užitočná je každú-ka súčasť jeho okolia, vrátanie chemickej skladby pôdy – podložia kreovaného vplyvmi dávnych geologických dôb orotvorných premien – neogénny vulkanizmus. K tomu všetkému sa pridáva aj faktor priepustnosti pôdy a obsahu prvkov, sklon a orientácia svahov, nadmorská výška, komfort zo slnka, jesenných hmieľ aj prvých mrazov a, to všetko je zabalené do láskyplného prístupu vinohradníka.*“

Prichylnosť Čajkovanov k opatrovaniu vinohradov nevznikla ad hoc. Je v ňom po stáročia pestovaný súlad človeka, spletený s koreňmi viniča v jeho tajomnom podloží (pozri foto autora), čo

mu uštedril boh podsvetia Hádes pradávno – na rozhraní terciaru a kvartéra. Vtedy sa na našom území diali podivné veci. Tak ako sa znížila bájna Poľana do kaldery Hrochotskej doliny o cca 1200 m na dnešných 1458 m nad morom, podobne aj výbuch sopky ponížil povestami opradené Sitno z cca 4000 na dnešných 1009 metrov nad morom, rozmetajúc svoje prebohaté vnútro tufov, tufitov, vápenatých hornín, s úlomkami drahých kovov a užitočných stopových prvkov na svahy od Prenčova, Sebechlieb, Pukanca, Brhlaviec, Čajkova až po obec Rybník. Dôležitosť kvality podložia, okrem pestrej konzistencie minerálov, spočíva v tom, že pôda si uchováva vlhkosť na jar, po roztopení snehu a v lete, po daždi, sa ľahko dokáže zohriať, pri tom vlhku si podržať...

Čajkov po čas štyridsiatich rokov kolektívizácie, v JRD ako oficiálneho vzťahu štátnej moci k vlastníctvu si dokázal uhájiť súkromné hospodárenie vo viniciach formou „záhumienkov“ na podhorských úbočiach Deberča, Na Rielovom, Vínejskej Doline, Močiarskej Hore. Podhorí, či na Sádovom, Bol to vlastne odjakživa ich majetok vrátane „hajlokov“ – pivničiek s nadstavbou malých chýžiek oného kídla bielych bodiek, ktoré sa spomínajú v úvode tohto článku (pozri foto autor).

Čajkovský Vinohradnícky spolok bdie nad

Čajkovské hajloky
.....

Jarný rez hrozna
.....

úroveň dorábania hrozna, ktoré tu pestujú na výmere 110 hektárov. Spolu s vinármi zo susednej obce Rybník má 60 členov. Vládnu medzi nimi priateľské vzťahy, veď majú totožný terroir úpätia Štiavnických vrchov! Súčasný stav signalizuje, že vinárske remeslo by tu nemalo zakapať. Mnohí vinári ho odovzdávajú svojim nasledovníkom „po meči“ (pozri foto autora: Muráni junior – jarný rez viniča). Tí popri odporozovaných fortieľoch od svojich otcov začali nielen vysádzať vinice novými štepami – Alibernet, Sauvignon blanc, Tramín červený, Pešeká leánka, Cabernet, Devín, Dunaj atď.), ale aj uplatňovať nové technológie, vo vinici i v muštárňach pri spracovávaní hrozna (pozri mlynec na hrozno a jeho „nástupca“ - foto: archív Tekovského múzeu). Všade panuje dôstojná pieta narábania s cennou surovinou. Kysnutie vína sa už vykonáva vo veľkých nerezových kadiach, následne sa však stáča do tradičných dubových sudov, kde dozrieva. Plní sa do fľaš s etiketami pestovateľa. V obci zavládol kult vína. Usporiadáva sa tu degustácia vín. Tohto roku v apríli ju uskutočnia už dvadsiaty druhý krát. Slávnosť rázovitého vinobrania bude ,ako vždy v septembri). Predseda spolku,

ktorý pôsobí na mladých vinárov priam otcovsky, zdôrazňuje na každom kroku striedme užívanie tohto zdraviu prospešného vzácneho moku.

V Čajkove na nás zaujala aj tradičná kultúra, tú nám približila pani starostka Bc. Eva Uhnáková. Jeden jej prvok môžete spoznať aj kdekoľvek mimo obce keď začujete slovo „čilej“ (t.j. „teraz“). Odtiaľ aj ich prezývka: *Čilejkári*, za ktorú by sa však na vás nenahnevali. Niečím irečitejšie sú tunajšie tekovské dievčenské kroje so širokou bohato zdobenou sukňou, vyšívaným opletkom, pruslákmi i krásnou partou, ktorá vraj má aj znaky tureckej ornamentiky (pozri archívne foto -tradičný a moderný drvič hrozna). Mnohé zbierkové predmety o obci sú vystavené v Tekovskom múzeu Levice i v miestnom vinohradníckom múzeu, čo je okrem zážitku slastnej atmosféry, viníc v každom ročnom období dobrým dôvodom vydať sa sem po vinnej ceste, ktorá vedie aj cez Čajkov a v strede obce má aj logo – oficiálnu dlaždicu „VIA MAGNA“ (pozri foto autora).

poznámka: VIA MAGNA – Replika trasy veľkej kráľovskej cesty naprieč Uhorskom zo 16. storočia

Svetový deň mlieka

Výzva na zvýšenie spotreby mlieka a mliečnych výrobkov

Mlieko a mliečne výrobky majú pre zdravie národa a aj v samotnej výžive ľudí svoje nezastupiteľné zastúpenie. Okrem toho, už samotná produkcia mlieka má aj širší celospoločenský prínos a to vo využití lúk a pasienkov, v zamestnanosti ľudí na vidieku a v samotnej krajine tvorbe, pri rozvoja agroturistiky atď. Z týchto dôvodov sa celosvetovo venuje zvýšená pozornosť práve rozvoju mliekarstva.

Význam mlieka vo výžive ľudí bol zdôraznený vznikom Svetového dňa mlieka. Tento sviatok vznikol už v r. 1957 vo Švajčiarsku v Interlakene na medzinárodnej konferencii výživárov. Jeho poslaním nie je obchodná reklama mlieka, ale pripomenutie si prínosu mlieka a mliečnych výrobkov pre zdravie ľudí. Celosvetovo sa oslavuje vždy v tretí utorok v mesiaci máj.

Prínos mlieka a mliečnych výrobkov pre výživu a zdravie ľudí je všeobecne známy. Mlieko a mliečne výrobky sú dôležité zvlášť pre deti i pre dospelých ľudí. Mlieko a mliečne produkty obsahujú totiž nutrienty, významné zvlášť pre vývoj detského, ale i dospelávajúceho a staršieho organizmu. Esenciálne aminokyseliny sa zas významne podieľajú pri raste organizmu. Biologická hodnota mliečnych bielkovín je najvyššia zo všetkých potravín a až 90 % sa využije v prospech organizmu. Už 1 liter plnotučného mlieka nám z dennej spotreby nahradí až 40 % bielkovín, 32 % tuku, 12 % cukrov, až 120 % vápnika a veľkú časť vitamínov. Z pohľadu zdravia je v odbornej literatúre dokázané, že so stúpajúcou spotrebou mlieka a mliečnych výrobkov klesá aj možnosť výskytu metabolických syndrémov a aj celý rad ďalších onemocnení.

Za posledné roky sa na Slovensku žiaľ nepodarilo podstatnejšie zvýšiť výrobu a ani spotrebu mlieka a mliečnych výrobkov. Na Slovensku podstatne klesla spotreba mliečnych výrobkov a nedosahuje ani základnú odporúčanú spotrebu. Celkovo sa konzumuje iba 75 % odporúčaných mliečnych výrobkov, a konzumného mlieka iba 52 %.

SITUÁCIA V MLIEKARSTVE V ZAHRANIČÍ

Zo štatistik Medzinárodnej mliekarskej federácie vyplýva že celosvetovo sa v roku 2015 vyprodukovalo 802 miliónov ton mlieka a ročný nárast produkcie bol 3,3 %. Najviac mlieka vyrobili v Ázii až 28 %, v Európe 24 % a v Severnej a Strednej Amerike 11 %. Pritom najviac mlieka, až 46 % sa spotrebovalo priamo u producentov. Odhaduje sa, že až 46 % mlieka sa spotrebuje na výrobu syrov. Pritom najviac syrov sa vyrobí v Európe a to až 51 % zo všetkých syrov a Severnej a Strednej Amerike 30 %. Veľmi málo syrov sa vyrába v Ázii (6 %), v Afrike (2 %) i v Oceánii (3 %). Z toho potom vyplýva, že aj najväčší exportér syrov na svete je Európska únia, ktorá v r. 2015 vyviezla až 607 tis. ton a USA 291 tis. ton. Najviac syrov sa dováža do Ruskej federácie, hoci v posledných rokoch tam podstatne klesol dovoz (z 254 tis. ton na 143 tis. ton) a do Japonska (184 tis. ton). Zas u masla je to tak, že najväčší výrobca je Nový Zéland (338 tis. ton) a až podstatne menej EÚ (157 tis. ton). Pri dovoze je zas najväčší dovozca Ruská federácia, kde zas podstatne klesol dovoz (zo 108 na 68 tis. ton) a Čína (50 tis. ton). U sušeného odstredeného mlieka je najväčší výrobca zas Európska únia (573 tis. ton) a USA (421 tis. ton). Najviac sušeného odstredeného mlieka dováža Mexiko (178 tis. ton) a Čína (172 tis. ton).

Európska únia má tiež pravidelný nárast produkcie mlieka i celej mliekarskej výroby. Pre producentov mlieka je však náročné znižovanie nákupných cien za posledné dva roky. V r. 2015 bola priemerná nákupná cena mlieka 30,47 Eur za 100 litrov mlieka. Na Slovensku bola v tom čase

nákupečná cena v EÚ 27,4 Eur/100 l mlieka. Nízke nákupné ceny veľmi nepriaznivo ovplyvňujú chov dojníc a preto sa intenzívne hľadajú cesty ako sa dajú znižovať náklady. Východisko sa hľadá vo zvýšenej výrobe najmä syrov, ktoré sa dajú lepšie speňažiť. Medzi najväčších výrobcov syrov v EÚ patrí Nemecko 26,2 %, Francúzsko 20,4 %, Taliansko 11,2 %, Holandsko 8,8 % a Poľsko 8,1 %. Tie štáty vyrobia až 74,4 % syrov v Európskej únii. Slovensko v rámci EÚ vyrobí len 0,4 % syrov. S vysokou výrobou syrov súvisí i ich vysoká spotreba. Najvyššia spotreba syrov v EÚ je v Grécku a to vyše 28 kg/osobu a rok, potom vo Francúzsku 26 kg, Island 26 kg, Fínsko 25 kg, Nemecko 25 kg, Dánsko 24 kg. Po porovnanie v ČR je spotreba 16,6 kg a u nás spolu s tvarohom a tavenými i ovčimi syrmi iba 11,2 kg.

V EÚ sa v r. 2015 vyrobilo 9 900 tisíc ton syrov a z toho bola priemerná spotreba 18,8 kg/obyvateľa a rok. Masla sa v EÚ vyrobilo 2 200 tis. ton a jeho spotreba v r. 2015 bola 4,0 kg/obyvateľa a rok. V budúcnosti rokoch do r. 2025 sa očakáva ďalší nárast do dávok mlieka až na 13,5 miliárd výroby a tiež i spotreby, zvlášť syrov. Slovenská republika je v spotrebe mliečnych výrobkov hlboko pod priemerom v EÚ. V r. 2010 bola spotreba v jednotlivých výrobkoch v kg/osobu a rok v EÚ/SR nasledovná: konzumné mlieko 96,7 / 53,4 kg, kyslomliečne výrobky 20,3 / 13,2 kg, syry 19,1 / 9,2 kg a maslo 4,2 / 3,0 kg na osobu a rok. Z tohto porovnania je vidieť, že Slovensko výrazne zaostáva v spotrebe všetkých mliečnych výrobkov a bude potrebné sa s tým výraznejšie zapodievať.

SITUÁCIA V MLIEKARSTVE NA SLOVENSKU

Súčasný stav poľnohospodárstva a potravinárstva na Slovensku možno charakterizovať nasledovne:

- Slovenská republika bola pred štvrtstoročím potravinovo sebestačná a v súčasnosti sa dováža do SR potraviny za viac ako miliardu eur ročne,
- v SR za 25 rokov ubudlo až 73 % pracovných miest v poľnohospodárstve a v potravinárstve (v EÚ iba 31 %),
- Slovensko má obrovský nevyužitý potenciál v poľnohospodárstve a v potravinárstve (nevyužitá pôda i nevyužitá pracovná miesta)

- potraviny sa stávajú celosvetovo čím ďalej tým viac strategickou surovinou.

Od r. 1990, keď začali u nás veľké hospodárske zmeny, zo Slovenska, ktoré bolo i v mliečnej výrobe sebestačné a 30 % produkcie sa vyvážalo, sme sa stali nesebestačnými a ostali sme závislí na dovoze i mlieka. Od r. 1990 sa do r. 2015 znížil celkový počet dojníc na 142 tis. kusov, t.j. zníženie o 72,7 %. Vďaka zvýšenej dojivosti (6750 l/rok) sa produkcia mlieka dosiahla 924 tis. ton, čo je zníženie o 53,7 %. Podobne sa za uplynulé obdobie znižovala i výroba jednotlivých druhov mliečnych výrobkov a to výroba konzumného mlieka o 31,6 %, syrov o 41,2 %, masla o 8 a sušeného mlieka až o 93,4 %. Za uplynulé obdobie sa zvýšila iba výroba kyslomliečnych nápojov o 186 % a výroba smotany o 178 %.

Pomerne najmenšie zmeny v počtoch zvierat sa za posledné roky zaznamenal u oviec a kôz. Spotreba mliečnych výrobkov z týchto zvierat je stále iba nepatrná a to iba 1,7 kg na osobu a rok (v štátoch EÚ je to až 6,0 kg). V poslednom čase je však badať postupný zvýšený záujem o ich chov a aj o výrobu mliečnych špecialít.

Najväčšie nepriaznivé zmeny po r. 1990 nastali však v podstatne zníženej spotrebe základných mliečnych výrobkov, čo má veľký dopad i na zdravie nášho obyvateľstva. I keď sa v posledných rokoch trochu situácia v spotrebe stabilizuje a neklesá, celkový negatívny dopad v konzumácii mliečnych výrobkov je veľmi veľký. Všetkým v r. 1990 bola celková spotreba mlieka a mliečnych výrobkov až 240 kg/obyvateľa a rok, v súčasnosti je iba 165 kg. (Pre porovnanie s ČR kde je spotreba vyše 280 kg a v EÚ je to vyše 310 kg/obyvateľa a rok). Za uvedené obdobie klesla najmä spotreba konzumného mlieka o 56,4 % a masla o 50 %. Zvýšenú spotrebu zaznamenali najmä kyslomliečne výrobky a čiastočne i syry. Zvýšená spotreba je však zabezpečovaná dovozom.

AKTUÁLNE DOPORUČENIA K ZLEPŠENIU SÚČASNÉHO STAVU

Z uvedeného prehľadu situácie v spotrebe mliečnych výrobkov v zahraničí a u nás a vzhľadom na skutočné ohrozenie zdravia našich ľudí pri nedo-

držaní ani minimálnej spotreby odporúčaných dávok mliečnych výrobkov, je zvlášť v tomto období potrebné sa hlbšie zamyslieť nad poslaním Svetového dňa mlieka:

- ▶ pomoc ľuďom pri riešení ich zdravotných problémov a pri zlepšovaní stravovacích návykov,
- ▶ účinnejšie presadzovať zdravú mliečnu výživu najmä u mládeže na školách,
- ▶ zvýšiť spotrebu mlieka a mliečnych výrobkov v SR v prepočítaní aspoň na 220 kg/osobu/rok.

Dlhodobé a strategické ciele:

- ▶ postupne obnoviť slovenskú potravinovú sebestačnosť a konkurencieschopnosť,
- ▶ podporovať aktivity na zvýšenie domácej spotreby zdravých potravín a mliečnych výrobkov a to i v rámci školského stravovania na odporúčané dávky spotreby,
- ▶ zvýšiť záujem mladých ľudí o prácu v poľnohospodárstve, v krajinotvorbe, i v agroturistike,
- ▶ lepšie chrániť a využiť domáce zdroje – nevyužitú pôdu a nezamestnaných ľudí,
- ▶ zjednodušiť platnú legislatívu na ľahšie a rýchlejšie využitie a spracovanie domácich surovín.

Doporučované zámery pre slovenské mliekarstvo:

- ▶ zvýšiť podiel slovenských mliečnych výrobkov v obchodnej sieti na vyše 50 %,
- ▶ zabrániť dovozu mlieka a mliečnych výrobkov za dumpingové ceny a zvýhodniť podporu domácej živočíšnej výroby,
- ▶ vo veľkovýrobných podmienkach podporovať koncentráciu a špecializáciu základných mliečnych výrobkov a na úrovni regiónov podporovať rozvoj výroby
- ▶ regionálnych mliečnych špecialít a tradičných výrobkov,
- ▶ viac využívať také technológie spracovania mlieka, ktoré neznižujú ich výživné a ani zdravotné účinky mliečnych výrobkov,
- ▶ spracovanie mlieka orientovať na výrobu našich tradičných i nových mliekarenských výrobkov, podporovať vytváranie odbytových družstiev a tieto výrobky i exportovať do zahraničia.

Výroba syrov má u nás kvalitu i tradíciu

ZÁVER

S odstupom času a doterajšej praxe vyplýva, že je potrebné prehodnotiť súčasný vývoj vo výžive ľudí a postupne robiť zásadné opatrenia i v poľnohospodárstve i v potravinárstve a aj v mliekarenskej výrobe. Je potrebné sa poučiť z chýb minulosti a hľadať dostupné východiská zo súčasnej nepriaznivej situácie. Slovensko má predsa bohaté tradície i podmienky na oživenie živočíšnej výroby a na rozvoj potravinárskej i mliekarenskej výroby. Nemôžeme sa predsa spoliehať iba na dovoz potravín, ale treba robiť to, čo vo vyspelých štátoch a to je využitie a zveľaďovanie vlastných zdrojov a vlastnej krajiny. Máme predsa všetky predpoklady, aby sme sa znova zaradili medzi krajiny, ktoré sú potravinovo sebestačné a dokážu vyrábať a aj konzumovať zdravé potraviny v potrebnom množstve. Mlieko a mliečne výrobky všade vo svete patria medzi významné potraviny z hľadiska výživy a zdravia a vo vyspelom svete ich konzumácia je dvoj až trojnásobne vyššia ako u nás a ľudia tam žijú zdravšie a dožívajú sa aj vyššieho veku.

Jednou z dôležitých podporných akcií na zdravú výživu je preto i pripomenutie si odkazu Svetového dňa mlieka: „**Viac mlieka = viac zdravia !!!**“

ING. KAROL HERIAN, csc.

Znova na poplašné správy doplatili tí najviac zraniteľní

Za posledné roky možno objektívne konštatovať, že sa práve v ovčom mliekarstve dosiahli výrazné úspechy. Vďaka sa podstatne zlepšila aj na salašoch a aj u malovýrobcov hygiena a aj kvalita ovčích mliečnych výrobkov. Je to výsledok aj poctivej práce našich veterinárnych orgánov, ale aj samotných producentov. Tieto výrobky získali už mnohé ocenenia a ľudia si začali ovčie výrobky aj viac kupovať práve pre ich výrazný prínos pre zdravie a to sme ešte iba na začiatku. Naším cieľom by malo byť ešte podstatnejšie zvýšenie spotreby ovčích výrobkov z doterajších 1,6 kg na osobu a rok aspoň na dvojnásobok, hoci v EÚ je to až 6,0 kg.

V minulých týždňoch však prebehli našimi masmédiami správy o nebezpečnom rozširovaní klieštovej encefalitidy z východného Slovenska a hneď podozrenie padlo na výrobky zo surového ovčieho mlieka a bryndze. V žiadnom prípade nechcem podceňovať takéto nebezpečenstvo, ktoré má veľmi veľké zdravotné následky na zdraví ľudí. Sám poznám prípady nákazy týmto vírusom zo surového kravského mlieka a potom tie hrozné následky na poruche mozgu. Žiaľ je to nemoc, na ktorú naša medicína nepozná účinný liek, a toto ochorenie sa dá len tlmiť.

Určite možno tvrdiť, že vírusová nákaza sa môže dostať aj do mlieka prostredníctvom pasenia sa zvierat na lúkach, kde sa môžu vyskytovať nakazené kliešte a určite je všade možnosť aj falšovania mliek. Všade vo svete je plno nástrah a nebezpečenstiev a život musí ísť ďalej. Musíme sa vyrovnávať aj s týmto nebezpečenstvom a spraviť všetko, aby sme tomu predišli, ale aby sme si nezničili aj to dobré a to málo čo máme. Veď stačí len spomenúť v novinách, že ľudia sa mohli nakaziť práve ovčím hrudkovým syrom, alebo bryndzou zo surového ovčieho mlieka a hneď podstatne klesne odbyt a vzniknú obrovské škody u chovateľov najmä oviec, ktoré im nikto nenahradí a môžu viesť k ich likvidácii.

Spomeňme si na aféry s besnotou krávk, s vtáčou chrípkou, s pochybnosťami vlní s nakazenou bryndzou s encefalitídou a pod. Aj keď neporovnateľne viac ľudí trpí jednoduchšími ochoreniami a mnohí aj zomrú, o tom sa nepíše, ale robí sa hneď veľký poprask práve so živočíšnymi produkt-

mi a nie vždy odôvodnený s obrovskými ekonomickými dopadmi. Vzniká tu nechtiac podozrenie, že komu takýto postup vyhovuje a nedajbože kto má z toho osloh.

Ovčie mlieko a vôbec celé slovenské ovčiarstvo má svoje bohaté tradície a je našou pýchou a výkladnou skriňou slovenských špecialít. Práve mliečnymi špecialitami z ovčieho mlieka, ako je bryndza, ovčí hrudkový syr, parenice, oštiepky a celá rada ovčích špecialít je už známa nielen u nás, ale i v zahraničí. Máme obrovský záujem, aby sme si neničili dobré meno slovenských ovčích syrov. Vďaka nám trvalo dlhú dobu, pokým sme ľudí presvedčili o jedinečnom zložení ovčieho mlieka a ovčích syrov. Presvedčili sme ľudí, že aj ovčie syry zo surového mlieka majú svoje obrovské mikrobiologické bohatstvo a sú práve preto prospešné pre zdravú výživu. Vďaka takúto propagandu robia aj v zahraničí a i v štátoch EÚ a tiež tam sa nie všade pasterizuje ovčie, alebo i kozie mlieko. Ak ľudia stratia dôveru v naše kvalitné výrobky z ovčieho mlieka a budú kupovať tie zahraničné, určite to nebude lepšie a ani bezpečnejšie.

Podľa správ zo Štátnej veterinárnej správy sa všetko ovčie mlieko od jednotlivých producentov musí podrobiť mikrobiologickým rozborom. No doposiaľ v žiadnom skúmanom ovčom mlieku sa nezistilo vírusové ochorenie encefalitídou. Zasa vzniká nechtiac otázka, že prečo sa hneď ľudia strašia a podozrievajú práve ovčie mliečne výrobky, keď to nie je dostatočne overené? Ako si teraz majú zas ovčiar získať dôveru spotrebiteľov? Ľahko sa

dá dôvera v dobré ovčie výrobky stratí, ale veľmi ťažko sa bude dať znovu získať. Zas na poplašné správy najviac doplatia i svojou existenciou práve tí najzraniteľnejší. Ozaj je potrebné likvidovať všetko naše a spoliehať sa iba na drahý dovoz?

Z dostupnej doterajšej literatúry nikde nie je dôkaz, že by práve v ovčom mlieku mohlo byť vírusové ochorenie encefalitídou. Ovečky sa predsa pasú na lúčach čistých s nízkym trávny porastom. Kliešte sa skôr uchycujú na krovínach a na zanedbaných hustých nepokosených trávach. Predpokladám, že práve pri dôkladnejšom využívaní našich lúč a pasienkov (nie iba mulčovanie), by sa podstatne obmedzilo i nebezpečenstvo encefalitídy.

Pokiaľ máme záujem zachovať si na Slovensku naše tradičné ovčie mliekarstvo, tradičné i nové ovčie mliečne výrobky a salašnícku výrobu, tak treba počítať s tým, že nie všade je technicky možná pasterizácia ovčieho mlieka. Podobný stav je predsa i v zahraničí a nemajú s tým problémy.

Myslím si, že pri riešení akejkol'vek novej náka-zy mliečnych výrobkov a to zvlášť z ovčieho mlieka bude potrebné zachovať si zdravý rozum a pokiaľ niečo nie je jednoznačne dokázané, nemali by sa naši spotrebiteľia odrádzať od našich tradičných ovčích mliečnych výrobkov. Vznikne predsa obrovská škoda nielen finančná, ale aj strata dôvery spotrebiteľov ovčích produktov a k ohrozeniu existencie aj celého ovčiarstva na Slovensku. Teraz by sme sa mali snažiť všetkými možnými spôsobmi o navrátenie dôvery v zdravé ovčie mliečne výrobky. Bude preto potrebné sa stretnúť a spraviť so všetkými zainteresovanými organizáciami všetky možné dostupné opatrenia na podstatne kompletnejšie riešenie možných ochorení kliešťovou encefalitídou a to na všetkých úsekoch počnúc pasienkami, v poľnohospodárskej prvovýrobe, v spracovaní ovčieho mlieka, ale i na úseku kontroly prevencie, atď. Pevne verím, že spoločnými silami sa nám podarí znížiť riziko nákazy a aj obnoviť dôveru spotrebiteľov ovčích mliečnych výrobkov.

Tento príspevok je na webe polnoinfo.sk:
<http://www.polnoinfo.sk/clanok/4525/znova-na-poplasne-spravy-doplatili-ti-najviac-zranitelni-za-24-hodin-si-ho-precitalo-viac-ako-700-ludi-a-popularny-je-aj-na-fb>.

Fašiangové páračky 2016

V Krupine v hoteli Slovan sa konal ďalší ročník páračiek, ktorý zorganizovalo OZ „Nádej v Uhatíne“.

Zaspomínať na staré časy a zažiť skutočné páračky prišli mladí aj tí skôr narodení. Tradičné spojené s páraním peria predstavili „krojované“ ženy z Krupiny a Bzovíka. Pásmo hovoreného slova, scénok bolo spostené tancami a majstrovskou muzikou. Nechýbali ani dobroty šikovných rúk našich gazdiniek. Na spojenie „príjemného s užitočným“ sa iste budú tešiť všetci aj na ďalší ročník tejto milej tradície.

ING. ANNA TUŠIMOVÁ

ING. KAROL HERIAN, CSc.

Ovčiariska nedeľa v Pribyline úspešne pokračuje v tradícii

Vyhodnotenie súťaže v kvalite ovčích syrov

Liptovské múzeum v Ružomberku aj v tomto roku veľmi úspešne usporiadalo 22. mája vo svojom krásnom areáli Liptovskej dediny v Pribyline svoje tradičné ovčiarске sviatky – Ovčiarisku nedeľu. Tento sviatok sa uskutočnil pod patronátom Žilinského samosprávneho kraja, LPPK Liptovský Mikuláš, Zväzu chovateľov oviec a kôz a OZ Bačova cesta.

Na týchto krásnych oslavách ovčiarске kultúry za krásneho slnečného a teplého dňa sa uskutočnilo veľmi veľa kultúrnych i odborných podujatí. Začalo sa to slávnostným sprievodom s trombitmi, slávnostnými príhovormi riaditeľa múzea a predstaviteľov ŽSP, LPPK, ZCHOK a OZ Bačova cesta a tiež folklórnym súborom z Východnej. V programe bola aj ukážka pána Štefana Črepa o výrobe tradičnej ovčej hrušky, galéria bačov Liptova, viaceré folklórne súbory, bačovské piesne, predajné stánky s tradičnými výrobkami a pod. Jedným z hlavných bodov programov Ovčiarске nedeľe bola zas už tradičná súťaž vo varení bryndzových halušiek a súťaž v kvalite výrobkov z ovčieho mlieka.

Súťaž v kvalite ovčích syrov a bryndze sa robí na Ovčiarске nedeľe už pravidelne. Aj tento krát súťaž viedol Ing. Karol Herian, CSc., a v komisii boli zástupcovia Liptovského múzea, Liptovskej poľnohospodárskej a potravinárskej komory, Zväzu chovateľov oviec a kôz a OZ Bačova cesta. Na súťaž sa prihlásilo pomerne menej výrobcov ako v predchádzajúce ročníky a to iba 11 a spolu priniesli na hodnotenie 40 rôznych ovčích mliečnych výrobkov. Súťažilo sa v kategóriách: ovčí hrudkový syr, bryndza, parené syry, ovčie špeciality a žinčica. Hodnotenie vzoriek posudzovala odborná komisia anonymne bodovým systémom a taktiež sa uskutočnilo i laické hodnotenie verejnosti. Verejnosť hodnotila iba výberom najlepšieho syra v každej kategórii. Verejnosť nehodnotila žinčice.

Výsledky hodnotenia odbornej komisie i laickej verejnosti pre prvých 5 najlepších výrobkov boli nasledovné:

Ovčí hrudkový syr

Por.	Výrobca
1.	PD Važec
2.	PD Očová
3.	Mliečna farma Bukovina
4.	Oľga Apoleníková, Salaš Pružina
5.	PD Liptovské Revúce

Ovčia bryndza

Por.	Výrobca
1.	PD Važec
2.	Zubek, Salaš Slopná
3.	Oľga Apoleníková
4.	HD Bešeňová
5. – 6.	PD Liptovské Revúce
5. – 6.	ML Farma Bukovina

Ovčie parené syry

Por.	Názov syra/Výrobca
1.	Bačove uzličky/Oľga Apoleníková, Salaš Pružina
2.	Ovčie nite/Oľga Apoleníková, Salaš Pružina
3.	Uzle neochutené/PD Liptovské Revúce
4.	Uzle údené/PD Liptovské Revúce
5.	Ovčie nite/Zubek, Salaš Slopná

Ovčie syrárske špeciality

Por.	Názov syra/Výrobca
1.	Tvrdý syr korenie/ Mliečna farma Bukovina
2.	Tvrdý syr chilli/ Mliečna farma Bukovina
3.	Pikantný syr/ O. Apoleníková, Salaš Pružina
4.- 5.	OHS – údený/ PD Važec
4.- 5.	OHS údený/ PD Važec

Žinčica

Por.	Výrobca
1.	Mliečna farma Bukovina
2.	SPDP Lužná
3.	PD. Liptovské Revúce
4.- 5.	PPS Bobrovec
4.- 5.	Zubek, Salaš Slopná

Laické hodnotenie verejnosti

Ovčí hrudkový syr

Por.	Výrobca
1.	Ol'ga Apoleníková, Salaš Pružina
2.	PD Očová
3.	Zubek, Salaš Slopná
4.	PPS Bobrovec
5. – 6.	PD Liptovské Revúce
5.- 6.	RD Hybe

Bryndza

Por.	Výrobca
1.	Zubek, Salaš Slopná
2.	PD Važec
3.	Ol'ga Apoleníková, Salaš Pružina
4.	HD Bešeňová
5.	Mliečna farma Bukovina

Ovčie parené syry

Por.	Názov syra/Výrobca
1.	Ovčie nite/O. Apoleníková, Salaš Pružina
2.	Bačove uzličky/O. Apoleníková, Salaš Pružina
3.	Nite/Zubek, Salaš Slopná
4.	Uzličky neúdené PD Liptovské Revúce
5.	Uzličky údené/PD Liptovské Revúce

Ovčie syrárske špeciality

Por.	Názov syra/Výrobca
1.	Pikantný OHS/O. Apoleníková, Salaš Pružina
2.	Údený syr/PD Važec
3.	OHS – údený/PD Važec
4.	Tvrdý syr chilli/Mliečna farma Bukovina
5.	Tvrdý syr korenie/Mliečna farma Bukovina

Vďaka organizátorom z Liptovského múzea celá súťaž prebehla dobre a pomerne veľmi rýchlo. Mnohí výrobcovia sa ospravedlnili, že práve v tomto období majú veľký odtok syra a nemajú vzorky na súťaž. Tí, čo prišli mohli si zas overiť kvalitu svojich výrobkov, porovnať ich s konkurenčnými mliečnymi výrobkami a navzájom si vymieňať skúsenosti. Celkovo možno hodnotiť aj tohoročnú súťaž veľmi pozitívne. Celková kvalita ovčích mliečnych

výrobkov sa každým rokom zlepšuje a už aj laická verejnosť sa učí posudzovať kvalitu syrov a zvykajú si už aj na nové druhy syrov. Podstatne sa zlepšila samotná akosť syrov a už si výrobcovia dávajú väčší pozor na dodržiavanie hygieny a platnej legislatívy, i keď stále je čo zlepšovať. Kvalita všetkých syrov – hrudkového syra, bryndze i rôznych druhov syrov veľmi úzko súvisí s s utvorením podmienok na správne mliečne kysnutie syreniny. Ovčiar, ktorí robia syry zo surového mlieka sa spoliehajú na prirodzenú mikroflóru, ktorá pri zachovaní optimálnych teplôt je postačujúca. Avšak pri výkyvoch počasia, alebo pri dlhšom udržiavaní mlieka v chlade už

môžu vzniknúť problémy s prekysávaním. Treba si pripomenúť, že aj kvasné procesy pri výrobe vína, ale i chleba je možné robiť bez prídavku čistých kultúr, ale tí, čo chcú mať zaručenú kvalitu používajú okrem prirodzenej mikroflóry i čisté kultúry, s ktorými si regulujú štandardnosť a kvalitu.

Našou spoločnou snahou je, aby práve ovčie syry boli našimi špičkovými výrobkami s ktorými môžeme ísť aj do sveta tak, ako v našej minulosti to bolo s bryndzou, ale i tvrdými zrejúcimi syrmi. Máme predsa krásne Slovensko, ktoré má vynikajúce predpoklady a možnosti práve na chov oviec. Týmto snahám veľmi pomáhajú aj rôzne ovčiarske oslavy ako je Bačova cesta pri otváraní ovčiarskej sezóny na jednotlivých salašoch, miestne ovčiarske podujatia, súťaže a pod. Úlohou ovčiarov a nielen ich je naďalej rozvíjať chov oviec i kôz, robiť vynikajúce i mliečne výrobky a pomôcť zvýšiť ich konzumáciu. Je veľmi potešiteľné, že naši obyvatelia sa hlásia k odkazu našich predkov a pomaly zvyšujú ich spotrebu.

Záverom treba úprimne poďakovať všetkým organizátorom Ovčiarskej nedeľe a hlavne Liptovskému múzeu za ich aktivity i pri udržiavaní ovčiarskych tradícií a usporiadaní aj súťaže v kvalite ovčích mliečnych výrobkov. Určite i tohoročná Ovčiarska nedeľa s jej súťažami aj v tomto roku zas zvýšili latku náročnosti a uspokojili prítomných tisíce návštevníkov.

Už sa rozbehla krásna „Bačova cesta“

Aj v tomto roku sa už naplno rozbehla krásna a už tradičná „Bačova cesta“. Je to krásne podujatie, kde si ľudia majú možnosť zblížiť sa s našimi ovčiarskymi tradíciami, kde si labužníci môžu vychutnať vynikajúce syrárske špeciality z ovčieho mlieka a aj iné salašnícke výrobky a kde si návštevníci môžu aj trochu oddýchnuť a vypadnúť z každodenného zhonu.

Ja som sa mal možnosť zúčastniť na otvorení na Gazdovskom dvore v Turčianskych Kľačanoch a to 1. mája a potom aj na krásnom stretnutí na Salaši Pružina 7. mája 2016. Na Gazdovskom dvore v Turčianskych Kľačanoch návštevníkov akcie privítal Ing. Pavol Vargaeštok, kde povedal niečo o Bačovej ceste a aj o svojom Gazdovskom dvore. Všetkých účastníkov potom aj pohostil čerstvým ovčím syrom. Vystúpil tam aj predseda Bačovej cesty Ing. Ľudovít Urbanovský, ktorý zdôraznil význam Bačovej cesty a doterajšie skúsenosti. Nakoniec samotné podujatie, ale aj Gazdovský dvor pochválil

okresný veterinár. Nakoľko bol 1. máj, tak sa tam postavil i vysoký, vyzdobený smrek 1. máj. Napriek tomu, že tam neboli predajné stánky účastníci si mali možnosť zakúpiť vynikajúce ovčie špeciality, potešíť sa z krásnej prírody a navštíviť bohatú výstavu domácich i exkluzívnych zvierat. Veľmi dobre bolo, že návštevníci videli i dojenie oviec a výrobu hrudkového syra.

Podstatne viac ľudí prišlo na Salaš v Pružine. Tam sa už takmer 10 rokov robia krásne ovčiarske slávnosti a to 2 – 3 krát ročne. Tam tiež otvorila podujatie Bačova cesta majiteľka Oľga Apoleniková. Potom tam vystúpil a pozdravil návštevníkov i primátor mesta Považská Bystrica, starosta obce Pružina, predseda OZ Bačova cesta Ing. Ľudovít Urbanovský a napokon i predseda Zväzu chovateľov oviec a kôz Ing. Igor Nemček. Na Salaši v Pružine bol aj bohatý program ľudovej hudby a folklórnych súborov. Vystúpil tam s prednáškou o Bryndzi i Ing. Karol Herian, CSC, a bolo tam ešte mnoho ďalších atraktívnych akcií. Ľudia si mali možnosť zakúpiť vynikajúce ovčie špeciality a aj si oddýchnuť pri dobrom programe.

Možno sa nezaujatým návštevníkom zdá, že ovčiarske slávnosti a aj Bačova cesta sú iba na spesenie života na dedine, no takéto podujatia majú ďaleko väčší zmysel a poslanie. Návštevníci týchto podujatí si musia podvedome pripomenúť, kde sú naše slovenské vidiecke korene. Naše územie predsa dlhé stáročia žilo z poľnohospodárskej výroby a zvlášť z chovu oviec. Máme na to predsa vynikajúce prírodné podmienky. Skutočnosťou však je, že sa na Slovensku rapídne znížila živočíšna výroba a vyše 50 % skonzumovaných potravín sa dováža zo zahraničia, hoci sme pred r. 1990 boli potravinovo sebestační a ešte sme aj potraviny vyvážali. Žiaľ! za posledné roky stratili sme potravinovú sebestač-

Podujatie otvára majiteľka Salaša Pružina Oľga Apoleniková
.....

Miestny folklórny súbor
.....

nosť, u mládeže sa stratil vzťah k pôde, zanedbali sme poľnohospodársku výrobu, prepustili vyše 70 % pracovníkov a vďaka veľkoobchodným refazcom sme stratili aj zdravé čerstvé potraviny živočíšneho pôvodu, nakoľko tam sa predávajú väčšinou iba dlho skladovateľné výrobky, t.j. vysoko pasterizované, alebo sterilizované a konzervované.

Poľnohospodárska výroba a aj samotné ovčiarsstvo, však to nie je iba nepatrná časť podnikateľských aktivít, ale to má aj hlboký a širší celospoločenský význam. Predsa práve zdravé poľnohospodárstvo nielenže dáva čerstvé produkty, dáva ľuďom prácu, dáva zdravú nekonzervovanú výživu a robí aj krajnotvorbu a zasahuje aj do ekológie. Zbytočne budeme robiť agroturistiku v zanedbanej krajine, lebo tam nežískame návštevníkov. Pritom na Slovensku máme tisíce hektárov zanedbaných lúk a pasienkov a žiaľ nemá tam kto pásť dobytok a ani ovce, hoci sú ľudia nezamestnaní. Prečo štát podporuje tých, čo nerobia a tých čo robia ubíja nezmyselná byrokracia? Akosi prestal

u nás fungovať zdravý sedliacky rozum a prestali sme si vážiť svoju krajinu a i sami seba.

Na podujatiach Bačovej cesty sa návštevníci mohli presvedčiť, že i farmárska výroba domácich tradičných potravinárskych výrobkov je vynikajúca a že sú tu ešte veľké možnosti na ďalší rast. Táto Bačova cesta a podobné tradičné ovčiarske i ľudové slávnosti by nám všetkým mali pripomenúť naše ľudové tradície, náš vzťah k prírode, vzťah k pôde a zvieratám a nakoniec i učiť ľudí zdravo sa stravovať i žiť. Mali by sme si viac vážiť to, čo tu na krásnom Slovensku máme, mali by sme postupne byť znova potravinovo sebestační a naučiť ľudí a najmä mládež, že sa dá i zdravo a dobre žiť v spojení s prírodou. Naveky predsa nevyžijeme iba z priemyselovej výroby a prípadne z montovania automobilov, lebo práve potraviny sa vo svete stávajú čím ďalej tým viac dôležitou strategickou surovinou.

Bačova cesta slávila veľký úspech aj na Kolibe v Papradne

V mesiaci máj, kedy je nielen mesiac lásky, ale aj májovej bryndze, úspešne pokračovala Bačova cesta aj v čarokrásnom prostredí na Kolibe v Papradne. Tam pani Anna Beníková spolu s OZ Bačova cesta a pod patronátom Trenčianskeho samosprávneho kraja usporiadala už VIII. ročník slávnostného otvorenia salašnickej sezóny.

Na otvorenie salašnickej sezóny do Koliby v Papradne prišlo niekoľko stovák návštevníkov nielen z blízkych obcí, ale aj z iných krajov Slovenska a dokonca i zo zahraničia. Bolo tam tiež viacero pracovných stretnutí i zasadaní, napr. predsedníctva Vidieckeho parlamentu (VIPA), zástupcov rôznych škôl a pod.

Aj v tomto roku majiteľka Anka Beníková pripravila bohatý kultúrny program. Hneď v úvode prišiel toto krásne podujatie pozdraviť predseda Trenčianskeho samosprávneho kraja Ing. Jaroslav

Praktická ukážka spracovania ovčej vlny

Baška, ktorý tam pravidelne chodí, taktiež toto podujatie pozdravil aj primátor mesta Považská Bystrica, starosta obce Papradno a predseda OZ Bačova cesta Ing. Ľudovít Urbanovský. Počas celého krásneho slnečného poobedia účastníkov zabávali mnohé folklórne súbory ako skupina Podžiaran z Papradna, Heligonkári z Marikovej, Štiavnická muzička atď. Okrem toho tam boli aj ukážky Služobnej kynológie, ukážky techniky Dopravnej polície a ukážky požiarnej techniky.

Každý účastník Bačovej cesty si tam prišiel na svoje. Všetci sa tam podávali vynikajúce tradičné špeciality – bryndzové halušky, baraní guláš, pečená jahňacina, pirohy a iné dobroty. Návštevníci mali možnosť si zakúpiť aj domov tradičné ovčie

Predseda Trenčianskeho samosprávneho kraja Ing. Jaroslav Baška otvára podujatie Bačova cesta

špeciality – hrudkový syr, bryndzu, údené syry i žinčicu. Bolo tam aj viacero stánkov s tradičnými remeslami i s predajom domácich výrobkov. Navyše aj malé deti tam mali možnosť sa dokonale vyjašiť na rôznych súťažiach, na trampolíne, na skákacom hrade, na jazde na koníkoch a na ďalších zábavkách

Počas celého krásneho popoludnia v nádhernom prírodnom prostredí obklopenom lúkami a horami vládla pohoda a ľudia si oddychovali a tešili sa z krásneho prostredia. Všetci sa podávali vynikajúce tradičné špeciality – bryndzové halušky, baraní guláš, pečená jahňacina, pirohy a iné dobroty. Návštevníci mali možnosť si zakúpiť aj domov tradičné ovčie

Celé podujatie Bačovej cesty v Papradne sa však nieslo v duchu ovčiarskych tradícií. Návštevníkom sa pripomenul význam ovčiarskeho remesla i v súčasných podmienkach. Všetci sa podávali vynikajúce tradičné špeciality – bryndzové halušky, baraní guláš, pečená jahňacina, pirohy a iné dobroty. Návštevníci mali možnosť si zakúpiť aj domov tradičné ovčie

Za tento krásny zážitok na Kolibe v Papradne treba úprimne poďakovať majiteľke a hlavnej organizátorky Bačovej cesty pani Aničke Beníkovej. Pevne veríme, že bude mať na Slovensku veľa následníkov pre úžitok a radosť nás všetkých.

Zľava: A. Beníková, M. Behanovská, M. Strížová, A. Tušimová

Syrársky jarmok v Ivachnovej

Kozí vršok v Ivachnovej usporiadal už III. Syrársky jarmok

V tomto roku v mesiaci jún spoločnosť Leonteus, s.r.o. so svojou prevádzkou Kozí vršok v Ivachnovej usporiadala už III. ročník celoslovenského Syrárskeho jarmoku. V krásnom prostredí Kozieho vršku v areáli reštaurácie a nádvorja za pekného počasia prišlo do areálu v priebehu dňa vyše tisíc návštevníkov. Ani tento rok tí návštevníci čo tam včas prišli určite neľutovali, lebo domáci organizátori pripravili pre nich veľmi bohatý odborný, kultúrny a zábavný program.

Ochutnávka syrov
.....

V priebehu celého dňa návštevníci jarmoku popri bohatom výbere jedál a špecialít tamtojej reštaurácie mohli vidieť a počuť krásne folklórne súbory detí i dospelých a to Liptáčik, ale i Liptov a Sliacňanček. Okrem toho tam prebiehala verejná súťaž slovenských syrov z ovčieho, kozieho i krávského mlieka, súťaž o najkrajší tvarovaný parený syr, a potom aj súťaž o prekonanie rekordu v ťahaní parených syrov. Na tomto krásnom podujatí si aj deti prišli na svoje, lebo tam boli tvorivé dielne pre deti, súťaže pre malých i veľkých, škola ľudových

tancov atď. Nechýbal tam predaj remeselníckych výrobkov a dokonca ani tombola. Celý program s humorom sprevádzal známy moderátor Vladimír Balco.

PRIEBEH SÚŤAŽE O NAJLEPŠÍ SYR A VYHODNOTENIE

Hlavnou atrakciou Syrárskeho jarmoku na Kozom vršku bola Verejná súťaž v kvalite našich slovenských syrov, na ktorú boli pozvaní všetci výrobcovia syrov na Slovensku a to existujúce syrárske závody, ale i malí výrobcovia z fariem. Spolu sa do súťaže prihlásilo 12 výrobcov, ktorí priniesli spolu 42 vzoriek syrov. Všetky tieto syry boli rozdelené do 4 kategórií a to:

- Kategória ovčích a kozích mladších syrov
- Kategória ovčích a kozích vyzretých syrov
- Kategória syrov z krávského mlieka – mladšie syry
- Kategória syrov z krávského mlieka – staršie syry

Pravidlá verejnej súťaže boli veľmi jednoduché. Každý syr mal pridelené číslo a návštevníci hodnotili syry anonymne. Všetci účastníci súťaže na Syrárskom jarmoku mali za úlohu označiť číslo vzorky syra u každej kategórie, ktorá im najlepšie chutnala. Potom po skončení verejného hodnotenia organizačná komisia pod vedením Ing. Karola Heriana iba spočítala počet bodov za každý syr a určila poradie podľa získaného počtu týchto bodov. Podobným spôsobom sa hodnotili i parené figurálne syry.

Na verejnej súťaži sa zúčastnilo od 120 do 250 ľudí a niektorí dávali výsledné hodnotenie za celú rodinu a niektorí nehodnotili všetky kategórie syrov. Po skončení prví traja v každej kategórii dostali diplomy a tí na prvých miestach dostali od hlavného organizátora a majiteľa spoločnosti Ing. Martina Gračku aj vecné ceny.

VÝSLEDNÁ TABUĽKA VEREJNEJ SÚŤAŽE O NAJLEPŠIE SYRY

Kategória: Ovčie a kozie mladé syry

Por.	Názov syra	Výrobca
1.	Bryndza - šmirkas	Agrovex, Novoť
2.	Ovčí údený syr	O. Apoleníková, Salaš Pružina
3.	OHS - údený	Agrovex, Novoť
4.- 5.	Ovčí hrudkový syr	Gazdovský dvor, Turčianske Kľačany
4. - 5.	Bryndza	Salaš Slopná, p. Zubek
6.- 7.	Bryndza	O. Apoleníková, Salaš Pružina
6. - 7.	Ovčí hrudkový syr	Agrovex, Novoť
8.	Ovčie parené nite	Salaš Slopná, p. Zubek
9.	OHS - údený	Salaš Slopná, p. Zubek
10.	Ovčí hrudkový syr	Salaš Slopná, p. Zubek
	Oštiepok	Salaš Slopná, p. Zubek
	Žinčica	Salaš Slopná, p. Zubek
	Bryndza	Agrovex, Novoť
	Ovčí hrudkový syr	O. Apoleníková, Salaš Pružina
	Žinčica	O. Apoleníková, Salaš Pružina

Kategória: Ovčie a kozie syry vyzreté

Por.	Názov syra	Výrobca
1.	Ovčí syr so žihľavou	Gazdovský dvor, Turč. Kľačany
2.	Ovčí zrejmý syr	Kozí Vršok, Ivachnová
3.	Ovčí syr Gazdaler	Gazdovský dvor, Turč. Kľačany
4.	Kozí syr 1 mes.	Kozí Vršok, Ivachnová

Kategória: Syry z krávského mlieka – mladé

Por.	Názov syra	Výrobca
1.	Paréné nite	Jana Gažová, Hričovské Podhradie
2.	Hrudkový syr slaný	MILKAGRO, Prešov
3.	Údená tehla	Koliba, Hriňová
4.	Hrudkový syr	MILKAGRO, Prešov
5.	Syr tehla	Koliba, Hriňová

Kategória: Syry z krávského mlieka – vyzreté

Por.	Názov syra	Výrobca
1.	Volovec	MILKAGRO, Prešov
2.	Hiadlovec – 3 mes.	J. Hiadlovský, Slovenská Ľupča
3.	Hiadlovec – 1 rok	J. Hiadlovský, Slovenská Ľupča
4.	Niva zlatá	Levické mliekare, a.s.
5.	Hiadlovec – 6 mes.	J. Hiadlovský, Slovenská Ľupča
6.- 7.	Niva - Figa	Levické mliekare, a.s.
6.- 7.	Niva - pikant	Levické mliekare, a.s.
8.	Tekovský salám úd.	Levické mliekare, a.s.
9.	Tekovský salám	Levické mliekare, a.s.
10.	Niva	Levické mliekare, a.s.
11.	Kravný syr	Kozí vršok, Ivachnová

Verejná súťaž o najkrajšie syry

Por.	Názov syra	Výrobca
1.	Kostol s okolím	Vranie
2.	Svadobný koč	Jana Gažová, Syrové torty s.r.o, Hričovské Podhradie
3.	Syrová torta	p. Koleňová, Novoť
4.	Srdiečko	Veronika Koleňová, Novoť
5.	Mešec dukátov	Veronika Koleňová, Novoť

CELKOVÉ ZHODNOTENIE SÚŤAŽE O NAJLEPŠÍ SYR

Každá súťaž vždy prinesie aj veľa nových poznatkov a námetov pre zlepšenie kvality i atraktívnosti výrobku. Tak tomu bolo aj teraz na súťaži na Kozom vršku. Tento krát v Ivachnovej syry hodnotila iba laická verejnosť, ktorá je ešte nastokrát poznače-

Vítaný najkrajší syr
.....

Sprievodný kultúrny program
.....

ná tradičnými predsudkami a nepozná skutočnú hodnotu a požadovanú kvalitu. No má to aj veľkú prednosť v tom, že to sú vlastne j budúci zákazníci a tí si budú vyberať a nakupovať syry. Preto pre výrobcov je záujem verejnosti veľmi dôležitý. Na druhej strane je dôležité, aby aj verejnosť sa zoznámila s novinkami a aby vedela dobre porovnať a hodnotiť čo je dobré a čo nie.

Samotná súťaž nikdy nebude ideálna, vždy sa vyskytnú neželané nedostatky a treba to brať trochu aj športovo, lebo nemôže byť každý prvý a často krát záleží aj od maličkostí, ktoré môžu zmeniť názor hodnotiaceho. Trochu nepriaznivý bol pomer počtov vzoriek v jednotlivých kategóriách, no dopredu nikto nevedel presne kto a čo prinesie. Určite by si kategória ovčích mladých syrov zaslúžila viac ocenení. Treba však oceniť každého výrobcu, lebo sa nevyskytli žiadne syry s podstatnejšími nedostatkami.

Jednoznačne najlepšie návštevníci hodnotili polotvrdý syr z kravského mlieka Volovec z MIL-KAGRO Prešov, ktorý získal najväčší obdiv pre svoje vynikajúce senzorické vlastnosti. Z kravského mlieka boli vynikajúce i zrejúce polotvrdé syry Hiadlovec a aj syr Níva. Z ovčích zrejších syrov si veľkú pozornosť získal zrejší ovčí žihľavový

syr. Tu si ľudia oceňovali okrem vynikajúcej chuti i jeho atraktívnosť. Z ovčích syrov mladších si získala pozornosť výborná Bryndza – šmirkas a tiež naše tradičné ovčie hrudkové syry i bryndza. Napokon za zmienku stojí i to, že laická verejnosť ako najkrajší syr hodnotila súbor parených tvarovaných syrov s kostolom a okolím. Bola to veľká kolekcia syra, ktorá bola najviac atraktívna. Veľmi citlivo a aj umelecky pôvabne boli však aj ďalšie figurálne syry.

Ochutnávka súťažných syrov
.....

Celkovo treba hodnotiť III. ročník Syrárskeho jarmoku a zvlášť súťaž o najlepšie syry na Kozom vršku v Ivachnovej veľmi pozitívne. Svedčila o tom bohatá účasť a hlavne spokojnosť návštevníkov. Veľká vďaka za to patrí organizátorom a to najmä pánu Ing. Martinovi Gračkovi a Ing. Vierke Paľovej. Určite treba úprimne poďakovať všetkým účastníkom súťaže za ich prítomnosť a za prinesené vzorky syrov. Sme presvedčení, že aj takýmto jarmokom a súťažou organizátori súťaže a hlavne prítomní výrobcovia syrov prispeli k lepšej propagácii našich syrov. Všetci návštevníci súťaže jednoznačne hodnotili naše syry ako vynikajúce a porovnateľné s vyspelým zahraničím. Treba naozaj si vážiť o naše a učiť ľudí zdravo sa stravovať a mať radosť z dobre vykonanej práce. Všetci práve v spotrebe zdravých mliečnych výrobkov máme na Slovensku veľké rezervy a aj takéto podujatia účinne prispievajú k ich lepšej propagácii i spotrebe.

23. medzinárodný veľtrh cestovného ruchu ITF SLOVAKIATOUR

Veltrh ITF Slovakiatour je najväčším veľtrhom cestovného ruchu na Slovensku a patrí medzi najvýznamnejšie podujatia v regióne strednej Európy. Veľtrh každoročne prináša komplexný servis pre ľudí, ktorí chcú cestovať do zahraničia alebo spoznávať krásy Slovenska. Prezentuje sa tu portfólio cestovných kancelárií, ako aj turistické informácie sprostredkované zahraničnými centrálnymi krajinami.

Už tradične majú aj VUC-ky svoje miesto na tomto veľtrhu. Prezentoval sa aj Banskobystrický kraj a nechýbal ani Náš vidiek.

Bratislavské dobrovoľnícke centrum

Po minuloročnom úspešnom štarte sme si pre vás pripravili vylepšený, druhý ročník, a vy môžete byť jeho súčasťou! Bratislavský týždeň dobrovoľníctva bude prebiehať v dňoch 16.9.- 22.9.2016 v celom bratislavskom kraji. Zapojením sa do Bratislavského týždňa dobrovoľníctva získate nových dobrovoľníkov a dobrovoľníčky do svojej organizácie a pomôžete zviditeľneniu dobrovoľníctva v našom kraji ako aj zviditeľneniu svojej organizácie prostredníctvom rôznych aktivít. Tento rok je veľká možnosť získať pre svoju organizáciu aj nového sponzora.

Ako organizácia máte možnosť zapojiť sa do nasledovných aktivít:

- Zorganizovať dobrovoľnícku aktivitu vo vašej organizácii
- Zorganizovať deň otvorených dverí alebo nábor dobrovoľníkov do programu
- Zúčastniť sa trhu dobrovoľníctva, ktorý sa bude konať 17. septembra
- Prezentovať prácu vašej organizácie a vašich dobrovoľníkov pred jednou zo zapojených firiem počas FIREMNEJ ZOZNAMKY alebo sa zúčastniť na PROBONO ACT-e

Minulý rok sa do týždňa dobrovoľníctva zapojilo viac ako 500 dobrovoľníkov/ čok. Tento rok očakávame, že sa počet niekoľko- násobne zvýši, pretože už niekoľko mesiacov nás kontaktujú firmy, jednotlivci, školy, ktoré majú záujem aktívne sa týždňa zúčastniť.

Viac info o týždni dobrovoľníctva nájdete tu: <http://www.dobrovolnictvoba.sk/kampane-projekty/bratislavsky-tyzden-dobrovolnictva-2016/> v sekcii ORGANIZACIE, kde môžete následne vyplniť aj návratku pre jednotlivé podujatia, ktoré chystáte. Prihlásiť sa môžete do 31. júla]

Gabriela Podmaková
Bratislavské dobrovoľnícke centrum
Stará Tržnica, Nám. SNP25
811 01 Bratislava

KONFERENCIA „KOORDINÁTOR DOBROVOĽNÍKOV AKO PROFESIA – IDEÁL?“

Konferencia „Koordinátor dobrovoľníkov ako profesia – ideál alebo realita?“ sa konala v Bratislave 26. apríla 2016. Za VIPA SK sa zúčastnila Ing. Anna Tušimová okrem iných zaujímavých informácií sa dozvedela, že existujú.

ŠTANDARDY KVALITY MANAŽMENTU DOBROVOĽNÍKOV A DOBROVOĽNÍČOK

Štandardy pozostávajú celkovo z 11 štandardov:

- Koordinácia dobrovoľníkov a dobrovoľníčok
- Právny a etický rámec
- Zdroje
- Začlenenie do tímu
- Náplň práce a profil
- Nábor a výber
- Zaškolenie a príprava
- Komunikácia a podpora
- Ocenenie a uznanie
- Evidencia a dokumentácia
- Hodnotenie

Viac sa dozviete na www.dobrovolnickecentra.sk

ANNA TUŠIMOVÁ

Konferencia Krajina – Človek – Kultúra

Konal sa jubilejný XX. ročník konferencie Krajina – Človek – Kultúra s podtitulom Ako pretvárame krajinu, tradične ako sprievodné podujatie Medzinarodného filmového festivalu Ekotopfilm - Envirofilm 2016. Konferencia sa konala 18. až 19. mája 2016 v Banskej Bystrici a okolitej krajine regiónov Pohronia a Podpoľania.

Za VIPA Sk sa zúčastnila Ing. Anna Tušimová

Výročná členská schôdza

5. apríla 2016 v Krupine sa konala výročná členská schôdza OZ Vidiecky parlament na Slovensku

Program bol tradičný Spáva o činnosti OZ VIPA SK za rok 2015. Správa o hospodárení OZ VIPA SK za rok 2015. Správa revíznej komisie. Voľby do predsedníctva. Voľby do revíznej komisie. Plán činnosti OZ VIPA SK na rok 2016. Diskusia. Uznesenie.

Predsedníčka v správe o činnosti poďakovala za prácu jednotlivcom v roku 2015. Práca bola náročná, bola poznačená nedostatkom ľudských kapacít, nedostatkom financií na činnosť, na projekty, na propagáciu, na mzdy alebo odmeny. Činnosť sme zabezpečovali veľa krát dobrovoľnícky.

Zišli sme sa hodnotiť predchádzajúci rok 2015 v období, keď máme po voľbách a ešte nepoznáme čo nás čaká.

Osobitne poďakovala Karolovi Herianovi, Ľudmile Bátorovej, Márii Strížovej, Janke Mikušákovovej, Anne Tušimovej, Monike Slaninovej, ktorí svojou prácou, optimizmom pomohli aktivitám VIPA SK počas roka. Výsledky boli poznačené, zamestnaniami členov, nedostatkom času, vyčkávaním, pasívnym čerpaním informácií.

V tomto roku sme volili predsedníctvo a revíziu komisiu. Predsedníctvo bude pracovať v tomto zložení: Mária Behanovská, Janka Mikušáková, Ľudmila Bátorová, Karol Herian, Monika Slaninová a Revízia komisia v zložení: Mária Strížová, Anna Tušimová, Daniela Ťapúchová.

Možnosti pre mladých

Agroinštitút Nitra, štátny podnik má vo svojom portfóliu vzdelávacích programov akreditovaný kurz Základy chovu včiel, ktorý je určený začínajúcim včelárom. Je postavený tak, aby sa aj človek, ktorý nikdy s včelami nepracoval, naučil prakticky vykonávať základné práce a činnosti spojené s chovom včiel. Vzdelávací program má rozsah 56 hodín, z toho 28 hodín je teoretická a 28 hodín praktická časť.

Absolventi kurzu sa naučia zhotovovať rámiky, dezinfikovať úle, používať včelárske pomôcky, rozpoznávať matku, robotnice a trúdy, rozpoznávať včelie plody, zdroje nektáru, medovice a peľu, oboznámi sa tvorbou a zložením jednotlivých včelích produktov, technológiou spracovania a uskladnenia včelích produktov.

V časti venovanej chorobám a škodcom včiel sa účastník naučí rozlišovať zdravé včelstvo od včelstva postihnutého včelími chorobami, rozpoznávať jednotlivé včelie choroby, ako aj aplikovať liečivá používané pri liečení včelích chorôb a rozpoznávať škodcov včiel medonosných.

Kurz je ukončený písomnou, ústnou a praktickou skúškou a úspešný absolvent získava osvedčenie s celoslovenskou platnosťou.

V ponuke akreditovaného vzdelávania Agroinštitútu Nitra je i vzdelávací program Pestovanie a spracovanie liečivých rastlín. Je určený všetkým pestovateľom, zberateľom, spracovateľom liečivých rastlín, ako i osobám so záujmom začať s pestovaním liečivých rastlín pre potreby fyto terapie, kozmetické a farmaceutické účely, rovnako podnikateľským subjektom, ktoré plánujú diverzifikovať svoju činnosť a rozšíriť poľnohospodársku prvovýrobu o pestovanie a spracovanie liečivých rastlín.

Obsahom tém zahrnutých v učebnej osnove sú nároky jednotlivých druhov liečivých rastlín na pôdne a klimatické podmienky, efektívne pestovanie a spracovanie liečivých rastlín, tak aby boli surovinou, ktoré vyhovujú štandardom najvyššej kvality a tým bola zaručená bezpečnosť pre spotrebiteľa, nakoľko pri pestovaní, zbere, sušení a spracovaní liečivých rastlín je potrebné dodržiavať pestovateľské postupy a brať do úvahy vonkajšie faktory ovplyvňujúce rast a vývoj

Chov včiel

.....

Pestovanie liečivých rastlín

.....

liečivých rastlín, pričom kvalita finálnej rastlinnej drogy priamo závisí od pestovateľských podmienok a vedomostí pestovateľa.

Súčasťou akreditovaného vzdelávacieho programu je i odborná exkurzia do jedného zo spracovateľských podnikov liečivých rastlín na Slovensku.

Získanie osvedčenia je podmienené záverečným testom z prednášaného obsahu.

Ing. Mária Debrecéniová, CSc.
riaditeľka

Agroinštitút Nitra, štátny podnik
Akademická 4, 949 01 Nitra

Tel.: 037/7910 131

debreceniova@agroinstitut.sk

<https://www.facebook.com/agroinstitutnitra>

Projekt Mosty

Členovia predsedníctva VIPA SK sa stretli 5.4. 2016 v Krupine na pracovnom stretnutí v Centre soc. služieb

Zaujal nás projekt Mosty, ktorého cieľom je zníženie rodovo podmieneného násillia a je určený pre ženy, deti ohrozené násillim, zažívajúce násillie, sexuálne obťažovanie, stalking a pod.

Zámerom projektu je vytvorenie podmienok pre poskytovanie špecializovaného sociálneho poradenstva, ktoré by sa v zariadení poskytovalo ako novovytvorená sociálna služba. Vytvorenie a zabezpečenie podmienok pre pravidelnú pomoc psychológa zameranú na riešenie osobných, vzťahových, emočných a iných problémov klientok ako aj detí, riešenie traumatizujúcich udalostí v ich živote.

Zároveň popri psychologickom pomoci by chceli vytvoriť priestor pre terapeutické služby. Vytvoriť aj zabezpečenie podmienok pre bezplatnú právnu pomoc pri riešení právnych problémov našich klientov.

Posilniť spoluprácu s inštitúciami verejného sektora najmä príslušnými mestskými alebo obecnými úradmi a úradmi práce, sociálnych vecí a rodiny predovšetkým vo vyhľadávacej činnosti žien, ktoré sú ohrozené násillim a k vyššie uvedenej pomoci sa nedostali.

Projekt je spolufinancovaný z Nórskeho finančného mechanizmu a štátneho rozpočtu Slovenskej republiky.

Viac informácií na: <http://www.css-ka.sk/projekt-mosty/>

Vidiecky parlament na Slovensku s partnermi súťaže
vyhlasujú **15. ročník súťaže**

Vidiecka žena roka Líderka roka 2016

Chceme v rámci osláv **Svetového dňa vidieckych žien**, to jest **15. októbra**, aspoň touto formou (vyhlásením víťaziek súťaže) odmeniť, morálne oceniť a podporiť vidiecke ženy – líderky a upozorniť na ich výnimočnosť.

Do súťaže „**Líderka roka 2016**“ môže byť nominovaná žena, ktorá svoj voľný čas venuje aktivitám v rôznych oblastiach verejného života a vo svojej komunite – obci, časti obce, mikroregióne, v zastupiteľstve je uznávanou osobnosťou – „líderkou“.

KATEGÓRIE, V RÁMCI KTORÝCH MÔŽETE NOMINOVAŤ ŽENY VŠETKÝCH NÁRODNOSTÍ A MENŠÍN ŽIJÚCICH NA ÚZEMÍ SLOVENSKA:

- **žena – aktivistka:** pôsobí v 3. sektore (miestna organizácia, združenie, klub, ai.)
- **žena – politička:** pôsobí v miestnej politike (starostka, členka miestneho zastupiteľstva)
- **žena – podnikateľka:** svoje podnikateľské aktivity realizuje na vidieku, sprostredkúva zamestnanie, vytvára pracovné príležitosti, zviditeľňuje obec a prepája komunitný rozvoj s ekonomickým rozvojom, podniká na vidieku
- **žena – remeselníčka:** ovláda remeslo a odovzdáva ho mladej generácii

NOMINÁCIE POSIELAJTE DO 30. SEPTEMBRA 2016 NA ADRESU:

OZ VIPA SK, Kapitulská č.13, 974 01 Banská Bystrica

e-mailom: mbehanovska@stonline.sk

0915 446 538

.....
ING. M Á R I A B E H A N O V S K Á
predsedníčka VIPA SK

Máme radi ľudí, ktorí povedia priamo, čo si myslia.

Za predpokladu, že si myslia to isté čo aj my.

— MARK TWAIN

